

Prečišćeni tekst Zakona o zaštiti kulturnih dobara obuhvata sljedeće propise:

1. Zakon o zaštiti kulturnih dobara ("Službeni list Crne Gore", br. 049/10 od 13.08.2010),
2. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona kojima su propisane novčane kazne za prekršaje ("Službeni list Crne Gore", br. 040/11 od 08.08.2011),
3. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti kulturnih dobara ("Službeni list Crne Gore", br. 044/17 od 06.07.2017), u kojima je naznačen njihov dan stupanja na snagu.

ZAKON

O ZAŠTITI KULTURNIH DOBARA

("Službeni list Crne Gore", br. 049/10 od 13.08.2010, 040/11 od 08.08.2011, 044/17 od 06.07.2017)

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet

Član 1

Ovim zakonom uređuju se vrste i kategorije kulturnih dobara, načini uspostavljanja zaštite, režim i mjere zaštite, prava i obaveze vlasnika i držalaca kulturnih dobara i druga pitanja od značaja za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara.

Kulturno dobro

Član 2

- (1) Kulturno dobro je svako nepokretno, pokretno i nematerijalno dobro za koje je, u skladu sa ovim zakonom, utvrđeno da je od trajnog historijskog, umjetničkog, naučnog, arheološkog, arhitektonskog, antropološkog, tehničkog ili drugog društvenog značaja.
- (2) Kulturno dobro može biti u državnoj ili privatnoj svojini.

Osnovi zaštite

Član 3

- (1) Kulturna dobra, kao valorizovani dio kulturne baštine od opšteg interesa, štite se u skladu sa ovim zakonom i međunarodnim propisima, bez obzira na vrijeme, mjesto i način stvaranja, porijeklo, u čijem su vlasništvu i na njihov svjetovni ili vjerski karakter.
- (2) Zaštita kulturnih dobara je od javnog interesa.
- (3) Zaštitu, kao i kulturno dobro, imaju i zaštićena okolina nepokretnog kulturnog dobra, predmet koji sa nepokretnim kulturnim dobrom čini historijsku, umjetničku, vizuelnu ili funkcionalnu cjelinu, objekat u kojem se trajno čuvaju ili izlažu pokretna kulturna dobra, dokumentacija o kulturnom dobru, dobro pod prethodnom zaštitom, obavezni primjerak publikacije i javna arhivska građa.

Ciljevi zaštite

Član 4

Ciljevi zaštite kulturnih dobara su:

- 1) očuvanje i unaprjeđivanje kulturnih dobara i njihovo prenošenje budućim generacijama u autentičnom obliku;
- 2) obezbjeđivanje uslova za opstanak kulturnih dobara i za očuvanje njihovog integriteta;
- 3) obezbjeđivanje održivog korišćenja kulturnih dobara, shodno njihovim tradicionalnim ili novim odgovarajućim namjenama, radi ljudskog razvoja i kvaliteta života;
- 4) širenje saznanja o vrijednostima i značaju kulturnih dobara;
- 5) očuvanje kulturne raznolikosti kroz unaprjeđenje stanja i vrijednosti svih vrsta kulturnih dobara, njegovanje kreativnosti i razumijevanja različitih kultura i kulturnih slojeva i unaprjeđivanje dijaloga među kulturama i religijama;
- 6) obezbjeđivanje uslova da kulturna dobra, shodno svojoj namjeni, služe za zadovoljavanje kulturnih, naučnih i edukativnih potreba pojedinaca i društva;

- 7) sprječavanje radnji i aktivnosti kojima se može promijeniti izgled, svojstvo, osobenost, značenje ili značaj kulturnog dobra;
- 8) sprječavanje protivpravnog prometa i premještanja kulturnih dobara.

Pravo na kulturnu baštinu

Član 5

- (1) Svako ima pravo da, pod jednakim uslovima, individualno ili kolektivno, koristi kulturna dobra, radi učešća u kulturnom životu, uživanja, naučnog napretka ili druge dobrobiti koja iz njega proističe, kao i da doprinosi njegovom obogaćivanju i očuvanju, u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Svako fizičko i pravno lice, uključujući i vjerske zajednice, dužno je da poštuje kulturna dobra drugih, na isti način kao i svoja.
- (3) Pravo na pristup kulturnom dobru može se ograničiti samo radi zaštite javnog interesa i prava i sloboda drugih.

Obaveza zaštite

Član 6

- (1) Crna Gora je dužna da obezbjeđuje zaštitu i očuvanje svih kulturnih dobara koja se nalaze na njenoj teritoriji, uključujući unutrašnje vode i teritorijalno more, kao i da se stara o zaštiti i očuvanju dobara koja se nalaze u inostranstvu, ako su od značaja za njenu istoriju ili kulturu.
- (2) Vlasnici i držaoci kulturnih dobara, uključujući i vjerske zajednice, dužni su da čuvaju, poštuju, održavaju i pravilno koriste kulturna dobra koja posjeduju.

Ostvarivanje zaštite

Član 7

Zaštita kulturnih dobara ostvaruje se preduzimanjem odgovarajućih mjera neophodnih za njihovu identifikaciju, očuvanje i prezentaciju, a naročito:

- 1) primjenom propisanih upravnih mjera i radnji;
- 2) osnivanjem, organizovanjem i osposobljavanjem specijalizovanih organa i službi i obrazovanjem stručnih i savjetodavnih tijela, na državnom i lokalnom nivou;
- 3) primjenom stručnih, naučnih, konzervatorskih i drugih mjera zaštite;
- 4) donošenjem i sprovođenjem programa upravljanja, obnove i revitalizacije;
- 5) odgovarajućim tretmanom u planskim dokumentima i preduzimanjem mjera zaštite životne sredine, u skladu sa ovim i posebnim zakonima;
- 6) ustanovljavanjem informacionog sistema kulturnih dobara i njegovim povezivanjem sa odgovarajućim informacionim sistemima i mrežama na državnom i međunarodnom nivou;
- 7) razvojem međunarodne saradnje i pomoći;
- 8) očuvanjem i primjenom tradicionalnih zanata, vještina i materijala od značaja za sprovođenje mjera zaštite;
- 9) saradnjom i podsticanjem vlasnika i držalaca na održivo korišćenje kulturnih dobara;
- 10) podsticanjem aktivnosti nevladinih organizacija i privatnih inicijativa;
- 11) edukacijom stanovništva, razvojem svijesti o značaju kulturnih dobara, rizicima kojima su ona izložena i o potrebama njihove zaštite i očuvanja;
- 12) upravljanjem rizicima kojima su izložena kulturna dobra;
- 13) izradom dokumentacije o kulturnim dobrima i njihovom promocijom i popularizacijom.

Obavljanje poslova zaštite

Član 8

- (1) Upravne i sa njima povezane stručne poslove na zaštiti kulturnih dobara vrši organ uprave nadležan za zaštitu kulturnih dobara (u daljem tekstu: Uprava).
- (2) Stručne poslove na zaštiti kulturnih dobara, koji nijesu u nadležnosti Uprave, mogu da vrše pravna i fizička lica koja ispunjavaju uslove za obavljanje konzervatorske, muzejske, bibliotečke, arhivske ili kinotečke djelatnosti, u skladu sa ovim i posebnim zakonima.

Nedozvoljene radnje

Član 9

Niko nema pravo da:

- 1) vrši bilo koju radnju kojom se može prouzrokovati šteta na kulturnom dobru;
- 2) oštetiti, uništiti ili prisvoji kulturno dobro;
- 3) kupi, primi u zalogu ili na drugi način pribavi, prikrije ili stavi u promet kulturno dobro za koje zna ili je mogao znati da je stečeno na nezakonit način.

Primjena pravila postupka

Član 10

Uspostavljanje zaštite i utvrđivanje i obezbjeđivanje sprovođenja mjera zaštite kulturnih dobara vrši se po pravilima upravnog postupka, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Značenje izraza

Član 11

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

- 1) antikvitet je svaka pokretna stvar starija od 75 godina;
- 2) ambijentalna vrijednost je karakteristično svojstvo i osobenost autentično očuvanog okruženja kulturnog dobra;
- 3) arheološko nalazište je dio prostora na kopnu i pod vodom sa ostacima građevina ili drugih radom stvorenih predmeta;
- 4) arheološki rezervat je prostorno ograničeno područje koje sadrži bilo kakve tragove ljudskog postojanja u daljoj prošlosti, uključujući i mjesta gdje nema vidljivih ostataka na kopnu ili ispod vode, čije je iskopavanje i istraživanje ostavljeno budućim generacijama;
- 5) držalac kulturnog dobra je pravno ili fizičko lice koje posjeduje kulturno dobro, a nije njegov vlasnik;
- 6) inkunabula je knjiga koja potiče iz vremena pronalaska štamparske vještine pa do početka XVI vijeka;
- 7) javna ustanova za zaštitu kulturnih dobara je ustanova koju je osnovala država ili opština za obavljanje konzervatorske, muzejske, bibliotečke, arhivske ili kinotečke djelatnosti;
- 8) kopija je imitacija kulturnog dobra ili njegovog prepoznatljivog dijela, bez obzira na vrstu materijala, tehniku izrade i veličinu u odnosu na original;
- 9) kulturna baština je skup dobara naslijeđenih iz prošlosti koje ljudi prepoznaju kao odraz i izraz svojih vrijednosti, vjerovanja i tradicija, koja su u stalnom procesu evoluiranja, uključujući i sve aspekte njihove okoline koji proizilaze iz međusobnog djelovanja ljudi i prirode u vremenu, nezavisno od vlasništva;
- 10) kultno mjesto je prostor koji je po narodnom predanju ili vjerovanju predmet posebnog značaja ili obožavanja;
- 11) kulturni pejzaž je prostor čiji je karakteristični izgled rezultat akcije i interakcije prirodnih i antropogenih faktora kroz duži vremenski period;
- 12) kulturni predmet je dobro koje je, prije ili poslije protivpravnog odnošenja sa teritorije države članice Evropske Unije ili druge države, klasifikovano kao nacionalno blago koje ima umjetničku, kulturnu, istorijsku ili arheološku vrijednost, na osnovu nacionalnog zakonodavstva ili administrativnog postupka, u skladu sa članom 36 Ugovora o funkcionisanju Evropske Unije;
- 13) kulturna vrijednost su utvrđena karakteristična svojstva i osobenosti kulturnog dobra koja su od trajnog istorijskog, umjetničkog, naučnog, arheološkog, arhitektonskog, antropološkog, tehničkog ili drugog društvenog značaja;
- 14) matična ustanova kulture je ustanova koja je ovlašćena za obavljanje matičnih poslova u određenoj oblasti ili djelatnosti kulture, u skladu sa zakonom;
- 15) očuvanje kulturnog dobra je produžavanje trajanja svojstava i osobenosti kulturnog dobra koja predstavljaju njegovu kulturnu vrijednost, kao i sprječavanje propadanja kulturnog dobra i obezbjeđivanje njegove namjene i funkcije;
- 16) planski dokumenti su državni i lokalni planski dokumenti koji se izrađuju i donose u skladu sa zakonom kojim se uređuje prostor;

- 17) prezentacija je skup postupaka i mjera kojima se kulturno dobro čini dostupnim javnosti;
- 18) rehabilitacija je uspostavljanje izgubljene funkcionalnosti kulturnog dobra;
- 19) revalorizacija je stručna ili naučna ocjena svojstava, osobnosti i značaja kulturnog dobra, radi provjere njegove kulturne vrijednosti;
- 20) revitalizacija je sprovođenje mjera zaštite radi vraćanja prvobitne ili davanja nove odgovarajuće namjene, odnosno funkcije kulturnom dobru;
- 21) umjetnina je djelo likovne ili primijenjene umjetnosti;
- 22) valorizacija je stručna i naučna ocjena svojstava, osobnosti i značaja dobra, radi utvrđivanja kulturne vrijednosti i statusa kulturnog dobra;
- 23) znamenito mjesto je prostor na kojem se zbio značajni događaj ili prostor koji je prepoznatljiv po nekoj istaknutoj ličnosti;
- 24) zaštićena okolina je prostor oko nepokretnog kulturnog dobra koji je od neposrednog značaja za njegovo postojanje, zaštitu, korišćenje, izgled, očuvanje i istraživanje, kao i za njegov istorijski kontekst, tradicionalni ambijent i vizuelnu dostupnost.

II. VRSTE KULTURNIH DOBARA

1. Nepokretna kulturna dobra

Pojam i vrste

Član 12

- (1) Nepokretno kulturno dobro je profani, sakralni, memorijalni, fortifikacioni ili infrastrukturni objekat, grupa građevina ili prostor sa karakterističnim interakcijama čovjeka i prirode.
- (2) Nepokretno kulturno dobro može biti kulturno - istorijski objekat, kulturno-istorijska cjelina, lokalitet ili područje.

Kulturno - istorijski objekat

Član 13

- (1) Kulturno - istorijski objekat je pojedinačni nepokretni objekat od arhitektonskog, arheološkog, umjetničkog, tehničkog, paleontološkog značaja ili drugog društvenog značaja.
- (2) Kulturno - istorijski objekat može biti:
 - 1) arhitektonsko djelo, njegovi ostaci ili prepoznatljivi djelovi;
 - 2) arheološki elementi ili strukture arheološkog karaktera;
 - 3) djelo primijenjene umjetnosti, slikarstva ili vajarstva, natpis, pećinsko stanište, djelo ili ostatak tehničke kulture, stare industrije ili infrastrukture i drugo dobro koje je trajno vezano za određeni arhitektonski objekat ili mjesto;
 - 4) memorijalni ili drugi spomen objekat.

Kulturno - istorijska cjelina

Član 14

- (1) Kulturno-istorijska cjelina je urbano ili ruralno naselje ili njegov dio, uključujući pripadajuću infrastrukturu i izolovane ili povezane grupe građevina koje su svojim karakterističnim osobenostima dovoljno jedinstvene da predstavljaju topografsku cjelinu.
- (2) Kulturno-istorijska cjelina može biti:
 - 1) stari grad;
 - 2) urbano ili ruralno naselje;
 - 3) homogena grupa građevina.

Lokalitet ili područje

Član 15

- (1) Lokalitet ili područje je zajedničko djelo čovjeka i prirode, koje je djelimično izgrađeno, dovoljno osobeno i homogeno da se može topografski definisati.
- (2) Lokalitet i područje može biti:
- 1) arheološko nalazište;
 - 2) kulturno - istorijsko područje;
 - 3) kulturni pejzaž.

2. Pokretna i nematerijalna kulturna dobra

Pokretno kulturno dobro

Član 16

- (1) Pokretno kulturno dobro je pojedinačni arheološki, umjetnički, etnografski, tehnički ili dokumentarni predmet ili prirodni primjerak ili zbirka ovih predmeta, odnosno primjeraka, koji svjedoči o ljudskom stvaralaštvu i evoluciji prirode.
- (2) Pokretno kulturno dobro može biti:
- 1) arheološki predmet nađen na kopnu ili pod vodom;
 - 2) antikvitet;
 - 3) pokretni ostatak arhitektonskog objekta;
 - 4) antropološki, etnološki, zoološki, botanički ili geološki predmet, odnosno primjerak;
 - 5) predmet vezan za značajni događaj ili istorijsku ličnost;
 - 6) obredni ili predmet sakralnog karaktera;
 - 7) djelo likovne i primijenjene umjetnosti;
 - 8) rukopis, inkunabula, knjiga, publikacija ili dokument;
 - 9) numizmatički ili filatelistički predmet;
 - 10) arhivska, bibliotečka ili kinotečka građa i muzejski materijal;
 - 11) namještaj i muzički instrument i drugi predmeti od posebnog značaja.

Nematerijalno kulturno dobro

Član 17

- (1) Nematerijalno kulturno dobro je ljudsko umijeće, izražaj, vještina ili izvođenje, kao i predmet, rukotvorina, instrument ili prostor koji je sa tim povezan, koje zajednice, grupe i, u pojedinim slučajevima, pojedinci prepoznaju kao dio svoje kulturne baštine.
- (2) Nematerijalno kulturno dobro može biti:
- 1) jezik, govor, usmeno predanje, usmena književnost ili drugi usmeni izraz;
 - 2) izvođačka umjetnost;
 - 3) običaj, obred i svečanost;
 - 4) znanje ili vještina vezana za prirodu i svemir;
 - 5) kultno i znamenito mjesto;
 - 6) tradicionalni zanat i vještina.

III. USPOSTAVLJANJE ZAŠTITE, KATEGORIJE I REGISTROVANJE KULTURNIH DOBARA

1. Uspostavljanje zaštite

Način uspostavljanja zaštite

Član 18

- (1) Zaštita kulturnog dobra se uspostavlja utvrđivanjem prethodne zaštite i utvrđivanjem statusa kulturno dobro.
- (2) Zaštitu kulturnog dobra uspostavlja Uprava, po službenoj dužnosti.

Inicijativa za uspostavljanje zaštite

Član 19

- (1) Svako može da podnese Upravi inicijativu za uspostavljanje zaštite kulturnog dobra.
- (2) Uprava je dužna da razmotri inicijativu iz stava 1 ovog člana i da o tome u pisanoj formi obavijesti njenog podnosioca, u roku od 90 dana od dana podnošenja inicijative.

Prethodna zaštita

Član 20

- (1) Prethodna zaštita se uspostavlja na nepokretnom i pokretnom dobru za koje se pouzdano vjeruje da ima kulturnu vrijednost, radi sprječavanja rizika od oštećenja, uništenja ili nestanka.
- (2) Prethodna zaštita se uspostavlja na osnovu predloga stručnih lica, koji je zasnovan na neposrednom uvidu u stanje dobra, raspoloživoj dokumentaciji ili drugim relevantnim činjenicama.
- (3) Uprava donosi rješenje o prethodnoj zaštiti po pravilima skraćenog upravnog postupka.
- (4) Prethodna zaštita iz stava 1 ovog člana može da traje najduže godinu dana od dana donošenja rješenja.
- (5) Izuzetno od stava 4 ovog člana, prethodna zaštita na arheološkom nalazištu može se uspostaviti do završetka arheoloških istraživanja i iskopavanja, a na arheološkom rezervatu na neodređeno vrijeme.
- (6) Žalba na rješenje iz stava 3 ovog člana ne odlaže izvršenje rješenja.

Sadržaj rješenja o prethodnoj zaštiti

Član 21

- (1) Rješenje o prethodnoj zaštiti, zavisno od vrste dobra, sadrži:
 - 1) naziv dobra i njegov opis, a za nepokretno dobro i katastarske oznake, opis njegovih granica i granica njegove zaštićene okoline;
 - 2) osnovne podatke o vlasniku i držaocu dobra;
 - 3) opis svojstava i osobnosti dobra za koja se osnovano vjeruje da predstavlja kulturnu vrijednost;
 - 4) vrijeme trajanja prethodne zaštite;
 - 5) radnje i aktivnosti koje će se sprovesti u toku trajanja prethodne zaštite, radi utvrđivanja kulturne vrijednosti dobra;
 - 6) način čuvanja, održavanja i korišćenja dobra za vrijeme trajanja prethodne zaštite.
- (2) Ako se prethodna zaštita uspostavlja na nepokretnom dobru, koje se sastoji od više djelova na kojima više lica ima pravo svojine, u rješenju se umjesto podataka o vlasniku i držaocu dobra konstatuje vlasništvo više lica.

Prestanak prethodne zaštite

Član 22

Prethodna zaštita prestaje:

- 1) danom donošenja rješenja o utvrđivanju statusa kulturno dobro;
- 2) istekom vremena trajanja prethodne zaštite;
- 3) danom utvrđivanja da dobro nema kulturnu vrijednost.

Utvrđivanje kulturne vrijednosti

Član 23

- (1) Kulturnu vrijednost nepokretnog, pokretnog i nematerijalnog dobra utvrđuje stručno tijelo, od najmanje tri člana, koje obrazuje Uprava.
- (2) Kulturna vrijednost nepokretnog, pokretnog i nematerijalnog dobra utvrđuje se na osnovu istraživačkih nalaza i drugih relevantnih dokaza o svojstvima i osobnostima dobra i valorizacijom njihovog umjetničkog, istorijskog, paleontološkog, arheološkog, arhitektonskog, naučnog, tehničkog i drugog društvenog značaja.
- (3) U postupku utvrđivanja kulturne vrijednosti dobra stručno tijelo iz stava 1 ovog člana sačinjava elaborat koji sadrži detaljan opis sprovedenih radnji i obrazložen stručni stav o valorizaciji svojstava, osobnosti, značaju i kategoriji dobra, kao i opis, katastarske oznake i grafički prikaz granica nepokretnog dobra i granica njegove zaštićene okoline.

Kriterijumi za utvrđivanje kulturne vrijednosti

Član 24

- (1) Kriterijumi za utvrđivanje kulturne vrijednosti dobra su:
- 1) autentičnost i integritet;
 - 2) stepen očuvanosti;
 - 3) jedinstvenost i rijetkost u okviru svoje vrste;
 - 4) istorijski, umjetnički, naučni, arheološki, arhitektonski, antropološki, tehnički ili drugi društveni značaj.
- (2) Bliže kriterijume i postupak utvrđivanja kulturne vrijednosti dobra propisuje organ državne uprave nadležan za poslove kulture (u daljem tekstu: Ministarstvo).

Status kulturno dobro

Član 25

Status kulturno dobro utvrđuje se na osnovu elaborata iz člana 23 stav 3 ovog zakona.

Rješenje o utvrđivanju statusa kulturno dobro

Član 26

- (1) Rješenje o utvrđivanju statusa kulturno dobro, zavisno od vrste kulturnog dobra, sadrži:
- 1) osnovne podatke o kulturnom dobru (naziv, vrsta, mjesto gdje se nalazi i identifikacione oznake);
 - 2) opis izgleda i stanja kulturnog dobra i pojedinih njegovih djelova;
 - 3) opis granica nepokretnog kulturnog dobra i granica njegove zaštićene okoline i objekata koji se u njoj nalaze;
 - 4) podatke o vlasniku i držaocu kulturnog dobra i zaštićene okoline nepokretnog kulturnog dobra;
 - 5) kategoriju kulturnog dobra;
 - 6) podatke o objektu u kojem se trajno čuva ili izlaže pokretno kulturno dobro;
 - 7) mjere zaštite, namjenu i način čuvanja, održavanja i korišćenja kulturnog dobra, a za nepokretno kulturno dobro i njegove zaštićene okoline.
- (2) Ako se kulturno dobro sastoji od više djelova na kojima više lica ima pravo svojine, u rješenju o utvrđivanju statusa kulturno dobro se, umjesto podataka o vlasniku i držaocu dobra, konstatuje vlasništvo više lica.
- (3) Sastavni dio rješenja o utvrđivanju statusa nepokretno kulturno dobro je grafički prikaz osnove kulturnog dobra, kao i granica njegove zaštićene okoline i objekata koji se u njoj nalaze, sa katastarskim oznakama i spisak pokretnih predmeta koji sa nepokretnim kulturnim dobrom čine umjetničku, istorijsku, vizuelnu ili funkcionalnu cjelinu.
- (4) Sastavni dio rješenja o utvrđivanju statusa pokretno kulturno dobro, koje je zbirka predmeta ili primjeraka, čini spisak predmeta sa identifikacionim oznakama, fotografijama i opisom svakog pripadajućeg predmeta.

Dostavljanje rješenja

Član 27

- (1) Uprava je dužna da rješenje o utvrđivanju prethodne zaštite i rješenje o utvrđivanju statusa kulturno dobro dostavi:
- 1) vlasniku, odnosno držaocu kulturnog dobra, osim u slučaju iz člana 21 stav 2 i člana 26 stav 2 ovog zakona;
 - 2) Ministarstvu;
 - 3) javnoj ustanovi za obavljanje konzervatorske djelatnosti;
 - 4) opštini, Glavnom gradu ili Prijestonici (u daljem tekstu: opština) na čijoj se teritoriji nalazi dobro, odnosno kulturno dobro.
- (2) Uprava je dužna da rješenja iz stava 1 ovog člana za nepokretno dobro, odnosno kulturno dobro dostavi organu uprave nadležnom za poslove katastra.

Objavljivanje rješenja

Član 28

Izvod iz rješenja o utvrđivanju prethodne zaštite i rješenja o utvrđivanju statusa kulturno dobro objavljuje se u "Službenom listu Crne Gore".

Upis u katastar nepokretnosti

Član 29

Organ uprave nadležan za poslove katastra dužan je da, na osnovu rješenja iz člana 27 stav 2 ovog zakona, izvrši upis zabilježbe statusa prethodne zaštite i statusa nepokretno kulturno dobro u katastar nepokretnosti, u skladu sa zakonom.

Praćenje stanja i revalorizacija kulturne vrijednosti

Član 30

Uprava je dužna da redovno prati stanje i da najmanje jednom u pet godina izvrši revalorizaciju kulturne vrijednosti kulturnog dobra.

Prestanak statusa kulturno dobro

Član 31

- (1) Uprava će donijeti rješenje o prestanku statusa kulturno dobro, ako je kulturno dobro:
- 1) potpuno uništeno ili teško oštećeno, a nema mogućnosti za njegovu rekonstrukciju zbog nedostatka odgovarajuće dokumentacije, odnosno relevantnih podataka ili kritične količine ostatka njegove strukture;
 - 2) potpuno uništeno ili teško oštećeno, a nema mogućnosti za njegovu rekonstrukciju na lokaciji na kojoj se nalazilo, a lokacija je od bitnog značaja za njegov kulturni i istorijski značaj;
 - 3) arheološko nalazište koje je potpuno istraženo, pokretni nalazi izvađeni i smješteni van nalazišta, a na nalazištu nema nepokretnih nalaza.
- (2) Rješenje o prestanku statusa kulturno dobro donijeće se i u slučaju ako je status utvrđen na osnovu netačnih podataka o njegovim svojstvima, osobenostima ili značaju.
- (3) Na prestanak statusa kulturno dobro shodno se primjenjuju odredbe o donošenju, objavljivanju i dostavljanju rješenja o utvrđivanju statusa kulturno dobro.

Dosije kulturnog dobra

Član 32

- (1) Dosije kulturnog dobra, zavisno od vrste kulturnog dobra, čini:
- 1) rješenje o utvrđivanju statusa kulturno dobro;
 - 2) elaborat o valorizaciji i revalorizaciji kulturne vrijednosti;
 - 3) dokumentacija sa istorijskim podacima i stilsko-hronološkom analizom;
 - 4) tehnička i foto dokumentacija;
 - 5) fizičko-hemijska analiza sastava materijala;
 - 6) podaci o tehnicima i tehnologiji izrade;
 - 7) dokumentacija o sprovedenim istraživanjima, preventivnim i konzervatorskim mjerama;
 - 8) dokumentacija o korišćenju, prometu i premještanju kulturnog dobra.
- (2) Dosije kulturnog dobra redovno ažurira i trajno čuva Uprava, u analognoj i elektronskoj formi.

2. Kategorije i registrovanje kulturnih dobara

Kulturno dobro od međunarodnog značaja

Član 33

Kulturno dobro od međunarodnog značaja je dobro koje je upisano na Listu svjetske baštine ili koje je od posebnog značaja za istoriju ili kulturu više država.

Kulturno dobro od nacionalnog značaja

Član 34

- (1) Kulturno dobro je od nacionalnog značaja, ako:
- 1) ima izuzetan značaj za društveni, istorijski ili kulturni razvoj Crne Gore i naroda ili manjinskih nacionalnih zajednica koji u njoj žive;
 - 2) svjedoči o presudnom istorijskom događaju ili značajnoj ličnosti;
 - 3) predstavlja jedinstveni primjerak stvaralaštva svog vremena ili jedinstveni primjerak iz istorije prirode;
 - 4) ima izuzetnu umjetničku ili estetsku vrijednost;
 - 5) ima veliki uticaj na razvoj kulture, nauke ili tehnike;
 - 6) svjedoči o društvenim ili prirodnim pojavama, odnosno o uslovima ekonomskog ili kulturno-istorijskog razvoja u određenom razdoblju.
- (2) Kulturno dobro od nacionalnog značaja može se nominovati za upis na Listu svjetske baštine, u skladu sa međunarodnim konvencijama.

Kulturno dobro od lokalnog značaja

Član 35

Kulturna dobra koja nijesu obuhvaćena čl. 33 i 34 ovog zakona su kulturna dobra od lokalnog značaja.

Registar kulturnih dobara

Član 36

- (1) Kulturna dobra se upisuju u Registar kulturnih dobara (u daljem tekstu: Registar).
- (2) Registar vodi Uprava, u analognoj i elektronskoj formi.
- (3) Registar je javna evidencija u koju svako ima pravo uvida.
- (4) Obrazac, sadržaj i način vođenja Registra propisuje Ministarstvo.

IV. REŽIM ZAŠTITE KULTURNIH DOBARA

1. Upravljanje kulturnim dobrima

Zasnivanje državne svojine

Član 37

Smatra se da je u državnoj svojini:

- 1) pokretno dobro koje se nađe u zemlji ili vodi, za koje se pouzdano vjeruje da ima kulturnu vrijednost, bez obzira da li je izvađeno;
- 2) pokretno dobro koje je izvađeno iz zemlje ili vode poslije 31. jula 1945. godine ili je nađeno prilikom arheoloških ili drugih istraživanja, za koje se pouzdano vjeruje da ima kulturnu vrijednost.

Zabrana sticanja vlasništva

Član 38

Ne može se steći privatna svojina na:

- 1) kulturnom dobru koje je pribavljeno na protivpravan način;
- 2) kulturnom predmetu koji je protivpravno unesen iz druge države ili nije vraćen nakon isteka roka za privremeno unošenje;
- 3) arheološki materijal iz člana 37 ovog zakona.

Upravljanje kulturnim dobrom u državnoj svojini

Član 39

- (1) Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada) i nadležni organ opštine dužni su da za svako kulturno dobro kojim raspolaže država, odnosno opština odredi subjekat koji će njime upravljati, u skladu sa zakonom.
- (2) Ako subjekat iz stava 1 ovog člana ne čuva ili ne koristi kulturno dobro na propisan način, Uprava je dužna da predloži Vladi, odnosno nadležnom organu opštine da oduzme kulturno dobro tom subjektu i da ga da na upravljanje drugom subjektu.

- (3) Sredstva za troškove čuvanja i održavanja kulturnog dobra iz stava 2 ovog člana obezbjeđuje država, odnosno opština koja raspolaže kulturnim dobrom.

Upravljanje kulturnim dobrom u privatnoj svojini

Član 40

- (1) Kulturnim dobrom u privatnoj svojini upravlja vlasnik, ako to pravo nije ugovorom prenio na drugo lice.
 (2) Ugovor iz stava 1 ovog člana zaključuje se u pisanoj formi i dostavlja se Upravi u roku od osam dana od dana zaključivanja.

Privremeni staralac kulturnog dobra

Član 41

- (1) Ako je vlasnik, odnosno držalac privremeno napustio kulturno dobro u privatnoj svojini, zbog čega postoji opasnost od njegovog oštećenja ili uništenja, Uprava će tom kulturnom dobru postaviti privremenog staraoca.
 (2) Privremeni staralac je dužan da preduzme sve mjere koje su potrebne za čuvanje i redovno održavanje kulturnog dobra, kao i mjere koje prelaze redovno održavanje, uz prethodnu saglasnost Uprave.
 (3) Privremeni staralac ima pravo na naknadu za rad i na naknadu troškova u vezi sa radom.
 (4) Troškove čuvanja, redovnog održavanja i sprovođenja mjera zaštite na kulturnom dobru pod starateljstvom, kao i naknadu za rad i troškove privremenog staraoca u vezi sa radom snosi vlasnik, odnosno držalac kulturnog dobra, a privremeno ih obezbjeđuje Uprava.
 (5) Kada troškovi iz stava 4 ovog člana dostignu vrijednost kulturnog dobra Uprava je dužna da pokrene postupak za prinudnu naplatu troškova.
 (6) Uprava će razriješiti privremenog staraoca kulturnog dobra kada prestanu razlozi iz stava 1 ovog člana.

2. Protok kulturnih dobara

Otuđivanje i ustupanje kulturnog dobra u državnoj svojini

Član 42

- (1) Nepokretno kulturno dobro u državnoj svojini ne može se otuđiti.
 (2) Pokretno kulturno dobro u državnoj svojini može se otuđiti samo putem razmjene kada je to neophodno za popunu javne zbirke i ako:
 1) nije kulturno dobro od nacionalnog značaja ili njegov dio;
 2) ne postoji interes za njegovo uključivanje u stalnu izložbenu postavku.
 (3) Pokretno kulturno dobro u državnoj svojini može se privremeno ustupiti vlasniku ili držaocu javne zbirke i stručnoj ili naučnoj organizaciji u zemlji ili inostranstvu, radi prezentacije, ekspertize ili sprovođenja konzervatorskih mjera.
 (4) Razmjena i ustupanje kulturnog dobra u državnoj svojini vrši se uz odobrenje Ministarstva.
 (5) Odobrenje iz stava 4 ovog člana Ministarstvo izdaje rješenjem, po prethodno pribavljenom mišljenju Uprave i nadležne matične ustanove kulture.

Opterećivanje kulturnog dobra u državnoj svojini

Član 43

Na kulturnom dobru u državnoj svojini ne može se ustanoviti teret ili ograničenje prava svojine, niti sprovesti postupak prinudne naplate, radi obezbjeđivanja i izmirivanja obaveza subjekta koji njim raspolaže ili upravlja.

Prodaja kulturnog dobra u privatnoj svojini

Član 44

Kulturno dobro u privatnoj svojini može se prodati neposrednom pogodbom ili na aukciji.

Pravo preče kupovine

Član 45

- (1) Država ima pravo preče kupovine kulturnog dobra u privatnoj svojini.
- (2) Pravo iz stava 1 ovog člana država može prenijeti na opštinu.
- (3) Država i opština mogu se odreći prava preče kupovine kulturnog dobra.

Prodaja putem neposredne pogodbe

Član 46

- (1) Vlasnik kulturnog dobra koji želi da proda kulturno dobro neposrednom pogodbom dužan je da ga prvo, preko Ministarstva, ponudi državi.
- (2) Ponuda iz stava 1 ovog člana za pokretno kulturno dobro traje najmanje 30 dana, a za nepokretno kulturno dobro najmanje 60 dana.
- (3) Ako se država ili opština odreknu prava preče kupovine kulturnog dobra ili ne odgovore na ponudu u roku iz stava 2 ovog člana, vlasnik kulturnog dobra može to kulturno dobro prodati drugom licu, pod uslovima koji ne mogu biti povoljniji od uslova koji su bili ponuđeni državi, odnosno opštini.

Prodaja na aukciji

Član 47

- (1) Ako se kulturno dobro prodaje na aukciji, organizator aukcije je dužan da, najkasnije 30 dana prije dana održavanja aukcije, obavijesti Ministarstvo o mjestu i vremenu održavanja aukcije i početnoj cijeni kulturnog dobra.
- (2) Država, odnosno opština može iskoristiti pravo preče kupovine do završetka aukcijske prodaje, prihvatanjem kupoprodajne cijene koja je utvrđena, odnosno postignuta na aukciji.
- (3) Organizator aukcijske prodaje kulturnog dobra je pravno lice.

Prodaja kulturnog dobra u izvršnom postupku

Član 48

- (1) U slučaju prodaje kulturnog dobra u izvršnom postupku, sud je dužan da obavijesti Ministarstvo o mjestu, vremenu i uslovima prodaje, najkasnije 30 dana prije održavanja prodaje.
- (2) Država, odnosno opština može iskoristiti pravo preče kupovine kulturnog dobra iz stava 1 ovog člana, prihvatanjem ponude koja je najpovoljnija za izvršnog dužnika.

Ugovor o kupoprodaji kulturnog dobra

Član 49

- (1) Ugovor o kupoprodaji kulturnog dobra zaključuje se u pisanoj formi i dostavlja Upravi, u roku od osam dana od dana zaključenja.
- (2) Ugovor iz stava 1 ovog člana koji nije zaključen u skladu sa čl. 46, 47 i 48 ovog zakona i stavom 1 ovog člana je ništav.

Obaveze prodavca, posrednika i kupca

Član 50

- (1) Prodavac i posrednik u kupoprodaji kulturnog dobra dužni su da kupcu predoče:
 - 1) da je predmet kupoprodaje kulturno dobro;
 - 2) dokaz o vlasništvu nad kulturnim dobrom;
 - 3) mjere koje treba preduzeti na zaštiti kulturnog dobra;
 - 4) dokaz da je Ministarstvo obaviješteno o prodaji kulturnog dobra.
- (2) Kupac pokretnog kulturnog dobra dužan je da, u roku od osam dana od dana preuzimanja kulturnog dobra, obavijesti Upravu o mjestu gdje će se kulturno dobro nalaziti.

Kupoprodaja antikviteta i umjetnina

Član 51

- (1) Prodavac i posrednik u prodaji antikviteta i umjetnina dužan je da:

- 1) vodi evidenciju o porijeklu, prodajnoj cijeni i kupcima antikviteta i umjetnina;
 - 2) pokaže kupcu dokaz o vlasništvu nad predmetom prodaje;
 - 3) sa kupcem antikviteta i umjetnina zaključi ugovor u pisanoj formi;
 - 4) obavijesti Upravu o prometu antikviteta i umjetnina.
- (2) Obrazac, sadržinu i način vođenja evidencije iz stava 1 tačka 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Iznošenje kulturnih dobara

Član 52

- (1) Kulturno dobro ne može se trajno iznijeti u inostranstvo, osim u slučaju razmjene u skladu sa članom 42 stav 2 ovog zakona.
- (2) Kulturno dobro može se privremeno iznijeti u inostranstvo, radi prezentacije, ekspertize ili sprovođenja konzervatorskih mjera.
- (3) Odobrenje za trajno i privremeno iznošenje kulturnog dobra u inostranstvo izdaje Ministarstvo, uz prethodno mišljenje Uprave i nadležne matične ustanove kulture.
- (4) Ako podnosilac zahtjeva za privremeno iznošenje kulturnog dobra nije vlasnik ili držalac kulturnog dobra, uz zahtjev za iznošenje kulturnog dobra podnosi se saglasnost vlasnika, odnosno držaoca kulturnog dobra.
- (5) Ministarstvo može da, prije izdavanja odobrenja iz stava 3 ovog člana, zatraži da podnosilac zahtjeva da odgovarajuću garanciju za slučaj oštećenja, uništenja ili nestanka iznijetog kulturnog dobra, osiguranjem na procijenjeni iznos vrijednosti kulturnog dobra, polaganjem novčanog depozita u banci ili na drugi odgovarajući način.
- (6) Bliže uslove i način izdavanja odobrenja za privremeno iznošenje kulturnih dobara i obrazac odobrenja propisuje Ministarstvo, u skladu sa pravilima Evropske Unije.

Monitoring iznošenja kulturnog dobra

Član 53

- (1) Ministarstvo je dužno da svako rješenje kojim se odobrava ili zabranjuje iznošenje kulturnog dobra, sa odgovarajućom ovjerenom foto dokumentacijom, dostavi Upravi, organu uprave nadležnom za poslove carine i organu uprave nadležnom za poslove policije.
- (2) Uprava je dužna da vodi računa da li je izneseno kulturno dobro vraćeno u određenom roku i da utvrdi stanje u kojem je vraćeno.

Iznošenje antikviteta i umjetnina

Član 54

Odredbe člana 52 st. 3, 4 i 6 ovog zakona shodno se primjenjuju na:

- 1) arheološki materijal koji je stariji od 100 godina;
- 2) crteže, slike, akvarele, gvaševe, pastele i mozaike, ručno izrađene na bilo kojoj podlozi i od bilo kojeg materijala;
- 3) izvorne grafike, otiske, serigrafije i litografije, sa pripadajućim pločama i plaketama;
- 4) izvorne skulpture i plastiku i njihove kopije izrađene po istom postupku kao i original;
- 5) fotografije i filmove, sa pripadajućim negativima;
- 6) inkunabule i rukopise, uključujući i karte i nototeke, pojedinačno ili kao zbirke;
- 7) knjige i publikacije starije od 100 godina, pojedinačno ili kao zbirke;
- 8) štampane geografske i druge karte starije od 100 godina;
- 9) arhivsku građu i njene djelove starije od 50 godina;
- 10) botaničke, zoološke, mineralne, anatomske zbirke i njihove djelove;
- 11) zbirke i predmete od istorijskog, paleontološkog, etnografskog ili numizmatičkog značaja;
- 12) prevozna sredstva starija od 75 godina;
- 13) sve druge predmete starije od 75 godina, koji nijesu obuhvaćeni tač. 1 do 12 ovog stava.

Unošenje kulturnog dobra

Član 55

Lice koje unese ili uveze kulturno dobro iz inostranstva dužno je da ga prijavi Upravi odmah, a najkasnije u roku od osam dana od dana unošenja, odnosno uvoza.

Izmještanje kulturnog dobra

Član 56

- (1) Nepokretno kulturno dobro može se izmjestiti na drugu lokaciju samo u slučaju ako mu prijete neposredna opasnost od klizanja zemljišta ili drugih elementarnih nepogoda koje nije moguće spriječiti.
- (2) U slučaju iz stava 1 ovog člana nepokretno kulturno dobro mora da se raščlani, prenese i podigne na lokaciju sa sličnim prirodnim, istorijskim i kulturnim kontekstom.
- (3) O izmještanju nepokretnog kulturnog dobra od nacionalnog značaja odlučuje Vlada.

3. Korišćenje kulturnih dobara

Namjena kulturnog dobra

Član 57

- (1) Kulturno dobro se koristi za tradicionalnu ili drugu odgovarajuću namjenu koju odredi Uprava.
- (2) Namjena kulturnog dobra se određuje radi njegovog održivog korišćenja, na način kojim se obezbjeđuje i poštuje njegov integritet i razumijevanje kulturne vrijednosti.

Korišćenje kulturnog dobra u posebne svrhe

Član 58

- (1) Kulturno dobro ili njegov prepoznatljivi dio može da se upotrijebi za reklamu, kao element firme, za izradu suvenira, filmskog ili fotografskog materijala ili u druge komercijalne svrhe, na način koji ne ugrožava njegov integritet, na osnovu odobrenja Uprave.
- (2) Odobrenje iz stava 1 ovog člana izdaje se rješenjem kojim se utvrđuju uslovi i način korišćenja kulturnog dobra u komercijalne svrhe, uz prethodnu saglasnost vlasnika, odnosno držaoca kulturnog dobra.
- (3) Komercijalna kopija kulturnog dobra ne može se raditi od istog materijala u srazmjeri 1:1.
- (4) Lice koje izrađuje komercijalnu kopiju dužno je da, zavisno od vrste kulturnog dobra, na svaku komercijalnu kopiju stavi oznaku "kopija", naziv kulturnog dobra, period i lokalitet iz kojeg potiče i ime autora.

4. Koncesija na kulturnom dobru

Predmet koncesije

Član 59

- (1) Nepokretno kulturno dobro u državnoj svojini može se dati na korišćenje putem koncesije, u skladu sa zakonom kojim se uređuju koncesije i ovim zakonom, za obavljanje:
 - 1) turističke, ugostiteljske, trgovinske, zanatske ili druge uslužne djelatnosti;
 - 2) izvorne ili srodne industrijske, odnosno proizvođačke djelatnosti;
 - 3) djelatnosti iz oblasti obrazovanja, nauke, kulture, informisanja, zdravstva, sporta i rekreacije.
- (2) Predmet koncesije ne može biti kulturno dobro koje je:
 - 1) neistraženo arheološko nalazište;
 - 2) memorijalni objekat, spomen-obilježje i kultno ili znamenito mjesto;
 - 3) mjesto i objekat koji je povezan sa običajem, vjerovanjem ili tradicijom;
 - 4) arheološki rezervat.

Koncesionar

Član 60

Koncesija na kulturnom dobru može se dati domaćem ili stranom pravnom ili fizičkom licu koje, pored uslova propisanih zakonom, ispunjava i sljedeće uslove:

- 1) da je registrovano za obavljanje djelatnosti iz člana 59 stav 1 ovog zakona;
- 2) da ima program revitalizacije i plan upravljanja kulturnim dobrom.

Koncesioni akt i ugovor o koncesiji

Član 61

- (1) Koncesioni akt i ugovor o koncesiji na kulturnom dobru, pored elemenata propisanih zakonom, sadrži:
 - 1) mjere zaštite i očuvanja kulturnog dobra i uslove i način njihovog vršenja;
 - 2) garancije koncesionara za slučaj oštećenja ili uništenja kulturnog dobra;
 - 3) razloge za raskid ugovora o koncesiji prije isteka roka trajanja koncesije.
- (2) U toku trajanja koncesije, aneksom ugovora o koncesiji, mogu se promijeniti uslovi i način zaštite i očuvanja kulturnog dobra, uz saglasnost Uprave.
- (3) Ako u toku trajanja koncesije na kulturnom dobru nastanu promjene zbog kojih je potrebno ograničiti obim koncesije ili promijeniti način korišćenja kulturnog dobra, koncesionar je dužan da trpi promjenu ugovorenih uslova i da preduzme sve radnje i mjere na zaštiti i očuvanju kulturnog dobra koje mu naloži Uprava.
- (4) Koncesija na kulturnom dobru, pored slučajeva propisanih zakonom, oduzeće se ako koncesionar ne čuva ili ne održava kulturno dobro u skladu sa utvrđenim uslovima ili ga koristi na način kojim mu se nanosi šteta ili ugrožava njegova kulturna vrijednost.

Davanje kulturnog dobra na korišćenje bez javnog objavljivanja

Član 62

- (1) Nepokretno kulturno dobro u državnoj svojini ili njegov dio može se dati na korišćenje putem zakupa do 90 dana, bez javnog oglašavanja.
- (2) O zakupu kulturnog dobra zaključuje se ugovor u pisanoj formi.

5. Povraćaj kulturnih predmeta

Povraćaj kulturnog predmeta državi članici Evropske unije

Član 63

- (1) Država članica Evropske Unije (u daljem tekstu: država članica) može tražiti povraćaj kulturnog predmeta koji je protivpravno odnesen sa njene teritorije poslije 1. januara 1993. godine, ukoliko se taj predmet nalazi na teritoriji Crne Gore, ako:
 - 1) je prije ili nakon protivpravnog odnošenja zaštićen kao nacionalno blago koje ima umjetničku, istorijsku ili arheološku vrijednost prema njenom nacionalnom zakonodavstvu ili je takvim utvrđen u njenom administrativnom postupku, u skladu sa članom 36 Ugovora o funkcionisanju Evropske Unije;
 - 2) pripada grupi predmeta koji su obuhvaćeni popisom zbirke predmeta koje se mogu smatrati nacionalnim blagom ili čine sastavni dio javne zbirke koja je upisana u inventar zbirke muzeja, arhiva ili biblioteka, sakralne zbirke ili zbirke koja je imovina države članice, odnosno lokalne ili područne jedinice vlasti, javne institucije sa sjedištem u državi članici ili institucije koja se značajno finansira od strane države članice, odnosno njenih lokalnih ili područnih jedinica vlasti.
- (2) Popis zbirke predmeta koje se mogu smatrati nacionalnim blagom, u smislu stava 1 tačka 2 ovog člana, utvrđuje Ministarstvo.
- (3) Smatra se da je protivpravno odnesen i kulturni predmet koji nije vraćen u državu članicu nakon isteka roka za privremeno iznošenje.

Postupak za povraćaj kulturnog predmeta

Član 64

- (1) Postupak za povraćaj kulturnog predmeta koji je protivpravno odnesen sa teritorije države članice pokreće se tužbom države članice protiv držaoca kulturnog predmeta pred nadležnim sudom u Crnoj Gori.
- (2) Uz tužbu iz stava 1 ovog člana dostavlja se:
 - 1) vjerodostojna isprava o statusu kulturnog predmeta, sa njegovim detaljnim opisom;
 - 2) izjava nadležnog organa države članice da je potraživani kulturni predmet zaštićen nacionalnim zakonodavstvom i da je protivpravno odnesen poslije 1. januara 1993. godine.

- (3) Postupak za povraćaj kulturnog predmeta može se pokrenuti u roku od godinu dana od dana kada je država članica saznala za mjesto na kojem se kulturni predmet nalazi i za identitet lica koje ga posjeduje, a najkasnije u roku od 30 godina od dana kada je kulturni predmet odnesen sa teritorije države članice.
- (4) Ako je potraživani kulturni predmet dio javne zbirke iz člana 63 stav 2 ovog zakona ili je sakralni predmet pod posebnom zaštitom nacionalnog zakonodavstva države članice, postupak za povraćaj kulturnog predmeta može se pokrenuti u roku od 75 godina od dana kada je odnesen sa teritorije države članice, ako međunarodnim ugovorom nije određen drugi rok.

Postupanje suda

Član 65

- (1) Kulturni predmet iz člana 63 ovog zakona vratiće se državi članici, ako sud utvrdi da je on protivpravno odnesen sa njene teritorije ili da nije vraćen po isteku roka za privremeno iznošenje.
- (2) U slučaju iz stava 1 ovog člana sud će, prema okolnostima slučaja, savjesnom držaocu kulturnog predmeta odrediti pravičnu naknadu na teret države članice kojoj se kulturni predmet vraća.
- (3) Savjesnost držaoca kulturnog predmeta cijeni se po propisima Crne Gore u odnosu na njegovo postupanje prilikom sticanja i držanja kulturnog predmeta.
- (4) U slučaju sticanja kulturnog predmeta iz člana 63 ovog zakona, po osnovu poklona ili nasljeđivanja, novi držalac kulturnog predmeta ne može biti u povoljnijem položaju od lica od kojeg je kulturni predmet stekao.
- (5) Držalac kulturnog predmeta ostvaruje pravo na isplatu pravične naknade iz stava 2 ovog člana nakon predaje potraživanog kulturnog predmeta državi članici.
- (6) Plaćanje pravične naknade i troškova postupka ne utiče na pravo države članice da od lica koje je protivpravno odnijelo kulturni predmet traži naknadu štete.
- (7) U pogledu vlasništva nad kulturnim predmetom koji je vraćen državi članici primjenjuju se propisi te države.

Saradnja sa državama članicama

Član 66

- (1) Ministarstvo je dužno da koordinira saradnju sa nadležnim organima država članica u vezi sa vraćanjem protivpravno odnesenih kulturnih predmeta, a naročito da:
- 1) na zahtjev države članice, u saradnji sa drugim državnim organima i institucijama, preduzme radnje i mjere radi pronalaženja kulturnog predmeta i utvrđivanja identiteta njegovog držaoca;
 - 2) obavijesti zainteresovanu državu članicu da li se i gdje na teritoriji Crne Gore nalazi traženi kulturni predmet i da li postoji osnov za vjerovanje da je on protivpravno odnesen sa teritorije države članice;
 - 3) omogućiti nadležnom organu države članice da, u roku od 60 dana od dana dostavljanja obavještenja iz tačke 2 ovog stava, provjeri da li se radi o traženom kulturnom predmetu;
 - 4) u saradnji sa nadležnim organom države članice, preduzme potrebne mjere za fizičko očuvanje traženog kulturnog predmeta;
 - 5) spriječi odgovarajućim mjerama svaku radnju koja se preduzima radi izbjegavanja ili otežavanja povraćaja kulturnog predmeta;
 - 6) postupa kao posrednik između držaoca traženog kulturnog predmeta i zainteresovane države članice.
- (2) Ukoliko se provjera iz stava 1 tačka 3 ovog člana ne obavi u propisanom roku neće se primjenjivati stav 1 tač. 4 i 5 ovog člana.

Povraćaj kulturnog predmeta protivpravno odnesenog sa teritorije države koja nije članica Evropske unije

Član 67

Povraćaj kulturnog predmeta protivpravno odnesenog sa teritorije države koja nije članica Evropske Unije vrši se u skladu sa odredbama zakona kojim se uređuju svojinskopravni odnosi, ako međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno.

Povraćaj kulturnog predmeta protivpravno odnesenog sa teritorije Crne Gore

Član 68

Povraćaj kulturnog predmeta protivpravno odnesenog sa teritorije Crne Gore vrši se u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom države na čijoj se teritoriji traženi kulturni predmet nalazi, ako međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno.

Aktivnosti na povraćaju kulturnih predmeta

Član 69

Ministarstvo je dužno da, u saradnji sa Upravom, javnim ustanovama za zaštitu kulturnih dobara i drugim organima državne uprave:

- 1) preduzima mjere i aktivnosti na prikupljanju podataka i uspostavljanju evidencija i dokumentacije o kulturnim predmetima protivpravno odnesenim iz Crne Gore koji mogu biti predmet povraćaja;
- 2) priprema i podnosi zahtjev, odnosno tužbu za povraćaj kulturnog predmeta nadležnom organu države na čijoj se teritoriji nalazi kulturni predmet koji je protivpravno odnesen iz Crne Gore, u skladu sa propisima te države i međunarodnim ugovorima;
- 3) podnosi nadležnom organu zahtjev za povraćaj protivpravno prisvojenog kulturnog predmeta u državnoj svojini.

V. MJERE ZAŠTITE KULTURNIH DOBARA

1. Preventivne mjere zaštite

Ciljevi i vrste

Član 70

- (1) Preventivnim mjerama zaštite sprečavaju se oštećenja i uništenja kulturnih dobara od dejstava prirodnih sila, fizičkih, hemijskih i bioloških faktora, požara, eksplozija, prekomjerne upotrebe, krađe, vandalizma i drugih opasnosti i rizika.
- (2) Preventivne mjere zaštite kulturnih dobara su: istraživanje, dokumentovanje, obilježavanje, čuvanje, održavanje, edukacija, prezentacija i popularizacija kulturnih dobara i saradnja sa vlasnicima i držaocima kulturnih dobara, nevladinim organizacijama i drugim subjektima.

Dokumentovanje kulturnih dobara

Član 71

- (1) Dokumentovanje kulturnih dobara vrši se izradom dokumenata u analognoj i elektronskoj formi i uspostavljanjem i vođenjem informacionog sistema.
- (2) Dokumentacija o kulturnom dobru u analognoj formi daje se na korišćenje izradom kopije o trošku zainteresovanog lica.
- (3) Izuzetno od stava 2 ovog člana, dokumentacija o kulturnom dobru u izvornoj analognoj formi može se dati na privremeno korišćenje državnom organu i naučnoj instituciji, pod uslovom obaveznog vraćanja u određenom roku, o čemu se vodi posebna evidencija.

Informacioni sistem kulturnih dobara

Član 72

- (1) Za praćenje stanja kulturnih dobara i aktivnosti na njihovoj zaštiti Uprava uspostavlja i vodi informacioni sistem kulturnih dobara, kojim se obezbjeđuje:
 - 1) baza relevantnih podataka o kulturnim dobrima;
 - 2) centralno informaciono povezivanje javnih ustanova za zaštitu kulturnih dobara i drugih pravnih i fizičkih lica ovlašćenih za vršenje poslova zaštite na određenim vrstama kulturnih dobara;
 - 3) informaciono povezivanje sa nadležnim organima državne uprave i lokalne uprave i odgovarajućim organima drugih država i međunarodnih organizacija;
 - 4) javna dostupnost sveobuhvatnim i tačnim informacijama o kulturnim dobrima i njihovoj zaštiti.
- (2) Sadržaj i način vođenja informacionog sistema iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Obilježavanje kulturnih dobara

Član 73

- (1) Nepokretna kulturna dobra se obilježavaju zaštitnim znakom kulturnog dobra.
- (2) Obilježavanje kulturnih dobara vrši javna ustanova za obavljanje konzervatorske djelatnosti, u roku od 90 dana od dana utvrđivanja statusa kulturno dobro.
- (3) Izgled i sadržaj zaštitnog znaka i način obilježavanja kulturnih dobara propisuje Ministarstvo.
- (4) Transport pokretnih kulturnih dobara može se označiti međunarodnim znakom kulturnih dobara, u skladu sa međunarodnim propisima.

Čuvanje kulturnih dobara

Član 74

- (1) Čuvanje kulturnog dobra je kontinuirano praćenje stanja kulturnog dobra, sprječavanje nedozvoljenih radnji, fizičko i tehničko obezbjeđivanje i zaštita od rizika kojim ono može biti izloženo.
- (2) Način čuvanja kulturnog dobra, zavisno od vrste kulturnog dobra, propisuje Ministarstvo.

Održavanje kulturnih dobara

Član 75

Održavanje kulturnog dobra obuhvata sanacije oštećenja, radi očuvanja postojećeg valorizovanog stanja i obezbjeđivanja održivog korišćenja, shodno utvrđenoj namjeni.

Edukacija

Član 76

- (1) Obrazovne ustanove su dužne da kroz nastavne i vannastavne programe razvijaju svijest o vrijednosti kulturnih dobara, kao plodnom izvoru saznanja, kreativnosti i inspiracija za sadašnje i buduće generacije, opasnostima i rizicima kojima su ona izložena, potrebi njihovog očuvanja, poštovanja i razumijevanja i koristima koje iz njih mogu proizaći.
- (2) Ministarstvo, organi uprave i javne ustanove za zaštitu kulturnih dobara dužni su da:
 - 1) podstiču poznavanje domaćih i međunarodnih propisa o zaštiti kulturnih dobara i stručno osposobljavanje i usavršavanje kadrova koji se bave njihovom zaštitom;
 - 2) informišu javnost o svojim programima i aktivnostima i međunarodnim projektima i pomoći na zaštiti kulturnih dobara i o mogućnostima uključivanja u njihovu realizaciju, kao i o nezakonitom djelovanju protiv kulturnih dobara;
 - 3) podstiču sve da učestvuju u procesu zaštite kroz identifikaciju, proučavanje, tumačenje, očuvanje i prezentaciju kulturnih dobara, kao i javnom promišljanju i raspravama o mogućnostima i izazovima u vezi sa kulturnim dobrima;
 - 4) pridaju značaj onim vrijednostima kulturnih dobara koja im svaka zajednica povezana sa njima pripisuje ili se sa njima identifikuje.

Prezentacija i popularizacija kulturnih dobara

Član 77

- (1) Prezentacijom se obezbjeđuje dostupnost kulturnih dobara javnosti, radi zadovoljenja kulturnih, naučnih i edukativnih potreba i širenja saznanja o njihovim vrijednostima i značaju.
- (2) Prezentacija kulturnih dobara se obezbjeđuje, u skladu sa njihovom prirodom i namjenom:
 - 1) izradom publikacija o kulturnim dobrima;
 - 2) pristupom kulturnim dobrima na način koji omogućava samoobrazovanje, podsticanje međusobne tolerancije, učenje o drugim kulturama i ljudima i njihovoj raznovrsnosti;
 - 3) razvojem kulturnog turizma.
- (3) Licima sa invaliditetom obezbjeđuje se pristup kulturnim dobrima shodno njihovim potrebama, u skladu sa mogućnostima.

Saradnja sa vlasnicima i držaocima kulturnih dobara

Član 78

Organi uprave i javne ustanove za zaštitu kulturnih dobara dužni su da saraduju sa vlasnicima i držaocima kulturnih dobara u svim fazama zaštite, da im omogućavaju da daju svoje predloge, mišljenja i inicijative u pogledu zaštite, očuvanja i korišćenja kulturnih dobara i da ih informišu o svojim aktivnostima u vezi sa njihovim kulturnim dobrima.

Saradnja sa nevladinim organizacijama

Član 79

Ministarstvo, organi uprave i javne ustanove za zaštitu kulturnih dobara dužni su da saraduju sa nevladinim organizacijama koje se bave kulturnom baštinom i da u tom smislu podstiču i podržavaju njihov rad i učesće na izradi zakona i podzakonskih akata, širenju saznanja o domaćim i međunarodnim propisima i projektima, organizovanju seminara, tribina i drugih oblika stručnog usavršavanja, identifikaciji kulturnih dobara i utvrđivanju njihove kulturne vrijednosti, podnošenju inicijativa za uspostavljanje zaštite i prezentacije stanja kulturnih dobara, njihove ugroženosti i potrebnih mjera zaštite.

2. Istraživanja kulturnih dobara

Ciljevi i vrste istraživanja

Član 80

(1) Istraživanja kulturnih dobara vrše se radi:

- 1) otkrivanja, identifikacije, dokumentovanja, proučavanja i utvrđivanja osobnosti, svojstava, značaja i značenja;
- 2) utvrđivanja i sprovođenja mjera zaštite i očuvanja;
- 3) širenja i produbljivanja stručnih i naučnih saznanja;
- 4) izgradnje objekata ili izvođenja drugih radnji kojima nastaju promjene u prostoru.

(2) Istraživanja kulturnih dobara vrše se kao:

- 1) arheološka istraživanja;
- 2) konzervatorska istraživanja;
- 3) druga stručna i naučna istraživanja.

(3) Vrste istraživanja, uslove i način njihovog vršenja, vrste i sadržinu dokumentacije o istraživanjima propisuje Ministarstvo.

(4) Država je dužna da podstiče interdisciplinarna istraživanja kulturnih dobara, zajednica na koja se ona odnose, prostora na kojima su nastala i njihove međusobne povezanosti.

Odobrenje za istraživanje

Član 81

(1) Arheološka istraživanja i konzervatorska istraživanja koja zadiru u integritet kulturnog dobra vrše se na osnovu odobrenja Uprave.

(2) Odobrenje iz stava 1 ovog člana izdaje se rješenjem kojim se određuje:

- 1) nosilac odobrenja;
- 2) rukovodilac istraživanja;
- 3) područje, odnosno dobro na kojem se dozvoljava istraživanje;
- 4) vrsta i obim istraživačkih radova;
- 5) rok i uslovi za vršenje istraživanja;
- 6) obaveze nosioca odobrenja.

(3) Odobrenje za istraživanja kulturnog dobra može se izdati pravnom licu koje ima:

- 1) istraživačku licencu;
- 2) elaborat istraživanja i zaštite;
- 3) obezbijedena tehnička i finansijska sredstava za vršenje istraživanja i sprovođenje mjera zaštite.

- (4) U slučaju hitne zaštite kulturnog dobra ili arheološkog nalazišta odobrenje za istraživanje može se izdati i bez dokaza o ispunjenosti uslova iz stava 3 tač. 2 i 3 ovog člana.
- (5) Ako je za istraživanje potrebno ograničiti redovno korišćenje područja ili dobra koje će se istraživati, uz zahtjev za izdavanje odobrenja za istraživanja dostavlja se i ugovor o uređivanju međusobnih odnosa podnosioca zahtjeva i vlasnika tog područja, odnosno dobra ili izjava vlasnika o nesmetanom vršenju istraživačkih poslova, a za podvodna arheološka istraživanja i saglasnost organa uprave nadležnog za poslove sigurnosti na moru.
- (6) Ako su za istraživanje potrebna specijalna tehnička sredstva, za čiju je upotrebu prema zakonu potrebna posebna dozvola, uz zahtjev se podnosi i odobrenje za upotrebu tih sredstava.
- (7) Sadržaj elaborata iz stava 3 tačka 2 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Obaveze nosioca odobrenja

Član 82

- (1) Nosilac odobrenja za istraživanje, zavisno od vrste istraživanja, dužan je da:
 - 1) odredi pravno lice koje će vršiti stručni nadzor nad istraživačkim radovima;
 - 2) u toku vršenja istraživanja redovno i uredno vodi dokumentaciju o izvršenim istraživačkim radovima i preduzetim mjerama zaštite;
 - 3) preduzme potrebne mjere za fizičko i tehničko obezbijedenje područja, objekta i nalaza tokom i nakon istraživanja;
 - 4) povremeno informiše javnost o toku istraživanja;
 - 5) omogući zainteresovanim stručnjacima i naučnicima da razgledaju nalazišta i nalaze;
 - 6) u roku od 60 dana od isteka roka za vršenje istraživanja dostavi Upravi preliminarni izvještaj o izvršenom istraživanju;
 - 7) u roku od jedne godine od isteka roka za vršenje istraživanja dostavi Upravi konačni izvještaj, sa kompletnom dokumentacijom, o izvršenom istraživanju;
 - 8) u roku od tri godine od isteka roka za vršenje istraživanja objavi rezultate istraživanja;
 - 9) u roku od godinu dana od isteka roka za vršenje istraživanja preda pokretne nalaze subjektu koji odredi Vlada.
- (2) Stručni nadzor nad istraživačkim radovima može da vrši pravno lice koje ima istraživačku licencu.

Obustavljanje istraživanja i oduzimanje odobrenja

Član 83

- (1) Uprava je dužna da rješenjem:
 - 1) obustavi vršenje istraživanja ako se radovi ne izvode u skladu sa odobrenjem i da odredi rok za otklanjanje utvrđenih nepravilnosti;
 - 2) oduzme odobrenje za istraživanje ako se istraživanjem nanosi šteta ili dovodi u opasnost kulturno dobro i da naredi preduzimanje odgovarajućih mjera zaštite kulturnog dobra odnosno područja.
- (2) Troškove sprovođenja mjera zaštite iz stava 1 tačka 2 ovog člana snosi lice koje je imalo odobrenje za vršenje istraživanja.
- (3) Žalba na rješenje iz stava 1 ovog člana ne odlaže izvršenje rješenja.

Istraživačka licenca

Član 84

- (1) Istraživačka licenca je dokaz o stručnim referencama pravnog i fizičkog lica za vršenje istraživačkih radova i sprovođenje mjera zaštite.
- (2) Istraživačku licencu iz stava 1 ovog člana izdaje i oduzima Ministarstvo.
- (3) Istraživačka licenca može se izdati pravnom licu koje je registrovano za istraživanje i koje ima u radnom odnosu ili u članstvu najmanje tri lica sa odgovarajućom visokom stručnom spremom, od kojih najmanje jedno lice sa istraživačkom licencom.
- (4) Istraživačka licenca može se izdati fizičkom licu koje ima odgovarajuću stručnu spremu, tri godine radnog iskustva i položen stručni ispit za istraživača.
- (5) Istraživačka licenca izdaje se na period od pet godina.

- (6) Pravnom licu prestaje da važi istraživačka licenca:
- 1) istekom perioda na koji je izdata;
 - 2) ukoliko ne ispunjava uslove u pogledu potrebnog broja zaposlenih ili članova sa odgovarajućom stručnom spremom ili istraživačkom licencom;
 - 3) u slučaju promjene naziva ili pravnog statusa;
 - 4) u slučaju prestanka rada.
- (7) Fizičkom licu prestaje da važi istraživačka licenca:
- 1) istekom perioda na koji je izdata;
 - 2) na zahtjev tog lica;
 - 3) ako to lice postane trajno nesposobno za vršenje arheoloških istraživanja i konzervatorskih istraživanja ili izgubi poslovnu sposobnost.
- (8) Prestanak važenja istraživačke licence utvrđuje Ministarstvo rješenjem.
- (9) Pravno lice iz stava 6 ovog člana i fizičko lice iz stava 7 tač. 1 i 2 ovog člana ima pravo na ponovno izdavanje istraživačke licence kada ispuni uslove iz st. 3 i 4 ovog člana.
- (10) Istraživačka licenca će se oduzeti pravnom i fizičkom licu, ako:
- 1) je izdata na osnovu netačnih podataka i dokaza;
 - 2) prestane da postoji bilo koji uslov za njeno izdavanje, a imalac istraživačke licence to nije prijavio u propisanom roku;
 - 3) je imalac istraživačke licence vršio arheološko ili konzervatorsko istraživanje bez odobrenja ili suprotno odobrenju za istraživanje;
 - 4) je imalac istraživačke licence arheološkim ili konzervatorskim istraživanjem nanio štetu ili doveo u opasnost kulturno dobro.
- (11) U slučaju iz stava 10 tač. 3 i 4 ovog člana istraživačka licenca će se oduzeti i rukovodiocu istraživanja.
- (12) Lice kojem je oduzeta istraživačka licenca nema pravo na izdavanje istraživačke licence u roku od pet godina od dana oduzimanja istraživačke licence.
- (13) Istraživačka licenca objavljuje se na internet stranici Ministarstva.
- (14) Ministarstvo vodi registar izdatih istraživačkih licenci.
- (15) Bliže uslove i način izdavanja, prestanka važenja i oduzimanja istraživačke licence, kao i sadržaj i način vođenja registra izdatih istraživačkih licenci propisuje Ministarstvo.

Strani istraživači

Član 85

Strana fizička i pravna lica mogu da vrše istraživanja kulturnih dobara na teritoriji Crne Gore u saradnji sa domaćim pravnim licem koje ima odobrenje iz člana 81 ovog zakona.

Pravo prvenstva naučne obrade

Član 86

Nosilac odobrenja za istraživanje i stručna lica koja su učestvovala u istraživanju imaju pravo prvenstva naučne obrade i objavljivanja rezultata istraživanja u roku od tri godine od dana završetka istraživanja.

3. Slučajna otkrića

Obaveze pronalazača

Član 87

- (1) Ako se prilikom izvođenja građevinskih, poljoprivrednih ili bilo kojih drugih radova i aktivnosti na kopnu ili u vodi naiđe na nalaze od arheološkog značaja, izvođač radova (u daljem tekstu: slučajni pronalazač) dužan je da:
- 1) prekine radove i da obezbijedi nalazište, odnosno nalaze od eventualnog oštećenja, uništenja i od neovlašćenog pristupa drugih lica;
 - 2) odmah prijavi nalazište, odnosno nalaz Upravi, najbližoj javnoj ustanovi za zaštitu kulturnih dobara, organu uprave nadležnom za poslove policije ili organu uprave nadležnom za poslove sigurnosti na moru;

- 3) sačuva otkrivene predmete na mjestu nalaženja u stanju u kojem su nađeni do dolaska ovlašćenih lica subjekata iz tačke 2 ovog stava;
 - 4) saopšti sve relevantne podatke u vezi sa mjestom i položajem nalaza u vrijeme otkrivanja i o okolnostima pod kojim su otkriveni.
- (2) Izuzetno od stava 1 tačka 3 ovog člana, pronalazač može nalaze, radi njihove zaštite, odmah predati nekom od subjekata iz stava 1 tačka 2 ovog člana.

Obaveze Uprave i investitora

Član 88

- (1) Uprava je dužna da, najkasnije narednog dana od dana obavještenja iz člana 87 stav 1 tačka 2 ovog zakona:
- 1) komisijski utvrdi da li se radi o arheološkim nalazima;
 - 2) preduzme brigu o čuvanju nalazišta i nalaza;
 - 3) preda nalaze na privremeno čuvanje javnoj muzejskoj ustanovi u opštini na čijoj su teritoriji pronađeni ili matičnoj muzejskoj ustanovi;
 - 4) o izvršenom uviđaju i preduzetim mjerama sačini detaljan zapisnik;
 - 5) nakon izvršenog uviđaja, zavisno od vrste i prirode otkrivenog nalazišta i radova koji se izvode, donese rješenje kojim će odrediti da se izvođenje radova nastavi uz nadzor arheologa sa istraživačkom licencom ili da se radovi privremeno obustave i sprovede odgovarajuće arheološko istraživanje.
- (2) Privremena obustava radova, u smislu stava 1 tačka 5 ovog člana, može trajati najduže 30 dana.
- (3) U roku iz stava 2 ovog člana Uprava može donijeti rješenje o uspostavljanju prethodne zaštite nalazišta.
- (4) Ako Uprava ne uspostavi prethodnu zaštitu u skladu sa stavom 3 ovog člana, nalazište se smatra slobodnim prostorom.
- (5) Žalba na rješenje iz stava 1 tačka 5 ovog člana ne odlaže izvršenje rješenja.
- (6) U slučaju iz stava 1 tačka 5 ovog člana troškove arheoloških istraživanja i arheološkog nadzora snosi država ukoliko sa investitorom građevinskih radova nije drukčije ugovoreno.

4. Integralna zaštita

Zaštita kulturnih dobara u planskim dokumentima

Član 89

- (1) Planskim dokumentima obezbjeđuje se zaštita kulturnih dobara i njihove okoline, kao integralnog dijela savremenog društvenog, ekonomskog i urbanog razvoja, na način kojim se poštuje njihov integritet i status i dosljedno sprovede režim i mjere zaštite koji su propisani ovim zakonom.
- (2) Planski dokument mora biti usklađen sa studijom zaštite kulturnih dobara (u daljem tekstu: studija zaštite) i menadžment planom.
- (3) Uprava daje mišljenje na planski dokument, u odnosu na usklađenost sa studijom zaštite i menadžment planom, shodno zakonu kojim se uređuje prostor.

Studija zaštite kulturnih dobara

Član 90

- (1) Studija zaštite, zavisno od vrste planskog dokumenta, sadrži:
- 1) tekstualni i grafički prikaz nepokretnih kulturnih dobara, potencijalnih arheoloških lokaliteta, prostora sa izraženim ambijentalnim vrijednostima i njihove okoline, na području koje je obuhvaćeno planskim dokumentom;
 - 2) režim i mjere zaštite, očuvanja i unaprjeđenja kulturnih dobara i njihove zaštićene okoline;
 - 3) konzervatorske uslove za projektovanje radova za sprovođenje konzervatorskih mjera na nepokretnim kulturnim dobrima.
- (2) Studiju zaštite izrađuje i donosi Uprava, a njena izrada se može povjeriti pravnom licu koje ima konzervatorsku licencu.
- (3) Režim i mjere zaštite iz stava 1 tačka 2 ovog člana obuhvataju, naročito:
- 1) namjenu, način čuvanja, održavanja, korišćenja i zaštite kulturnih dobara i njihove zaštićene okoline;

- 2) mjere zaštite potencijalnih arheoloških lokaliteta i prostora sa izraženim ambijentalnim vrijednostima;
 - 3) procjenu potrebnih arheoloških, konzervatorskih i drugih istraživanja;
 - 4) predloge za uklanjanje ili promjenu namjene objekata čije postojanje ili korišćenje ugrožava istraživanja, zaštitu ili korišćenje kulturnog dobra;
 - 5) potrebne konzervatorske mjere za očuvanje i revitalizaciju kulturnog dobra;
 - 6) obnovu narušenog kulturnog pejzaža.
- (4) Konzervatorski uslovi iz stava 1 tačka 3 ovog člana sadrže detaljan opis stanja, gabarita i izgleda kulturnog dobra, vrste materijala i tehniku izvođenja radova za koje je potrebna građevinska dozvola.
- (5) Bliži sadržaj studije zaštite propisuje Ministarstvo.

Menadžment plan

Član 91

- (1) Menadžment plan je strateški dokument za dugoročno upravljanje, zaštitu, očuvanje, korišćenje i prezentaciju kulturno-istorijske cjeline, lokaliteta i područja.
- (2) Menadžment plan se obavezno donosi za kulturno dobro koje je upisano na Listu svjetske baštine i kulturno dobro koje se nominuje za upis na ovu listu.
- (3) Menadžment plan sadrži, naročito:
 - 1) strategiju višegodišnjeg upravljanja kulturnim dobrom i smjernice za njenu realizaciju;
 - 2) program aktivnosti na cjelovitoj valorizaciji, zaštiti i prezentaciji kulturnog dobra;
 - 3) mehanizme za ostvarivanje integralne zaštite;
 - 4) način vršenja monitoringa planiranih aktivnosti.
- (4) Menadžment plan donosi Vlada, na predlog Ministarstva.

Geološka istraživanja i eksploatacija mineralnih sirovina

Član 92

Geološka istraživanja i eksploatacija mineralnih sirovina, uključujući i izgradnju rudarskih objekata, na područjima na kojima se nalaze nepokretna kulturna dobra, kao i na udaljenosti do 500 m od granica njihove zaštićene okoline, ne mogu se vršiti bez prethodne saglasnosti Uprave.

Zaštita kulturnih dobara od faktora uticaja na životnu sredinu

Član 93

- (1) Organ uprave nadležan za monitoring stanja životne sredine dužan je da indikatore, podatke i ocjenu stanja životne sredine dostavlja Upravi.
- (2) Pravna i fizička lica koja obavljaju djelatnost koja može imati negativan uticaj na kulturna dobra i njihovu okolinu dužna su da utvrde mjere za smanjenje i otklanjanje posljedica uticaja na kulturna dobra i da ih redovno sprovode.

5. Konzervatorske mjere

Pojam i vrste

Član 94

Konzervatorske mjere na kulturnim dobrima su konzervacija, restauracija, rekonstrukcija, anastiloza, konsolidacija, sanacija, adaptacija i drugi radovi i aktivnosti kojima se održava ili mijenja postojeće stanje kulturnih dobara.

Konzervacija

Član 95

- (1) Konzervacijom se obezbjeđuje očuvanje kulturnog dobra u zatečenom stanju.
- (2) Konzervacija se sprovodi na kulturnom dobru ili njegovom dijelu o čijoj originalnosti nema validnih podataka na osnovu kojih bi se mogla sprovesti restauracija ili druga konzervatorska mjera.

Restauracija

Član 96

- (1) Restauracija je vraćanje nedostajućih djelova kulturnog dobra i odstranjivanje neautentičnih djelova i dodataka kulturnom dobru, u skladu sa njegovim izvornim oblikom i svojstvima.
- (2) Restauracija kulturnog dobra se vrši na osnovu autentične dokumentacije ili validnih podataka, primjenom originalnih, odnosno odgovarajućih materijala, uz poštovanje doprinosa svih perioda u stvaranju i očuvanju kulturnog dobra, na način da se svi dodatni radovi prepoznatljivo razlikuju od kompozicije njegovog autentičnog dijela.
- (3) Restauracija se ne može odobriti i vršiti na osnovu pretpostavljene originalnosti, odnosno autentičnosti kulturnog dobra.
- (4) Otkrivanje autentičnog stanja kulturnog dobra može se odobriti samo ako je dio koji se uklanja manje vrijedan od dijela koji se otkriva.

Rekonstrukcija

Član 97

Rekonstrukcijom se vrši obnova uništenog kulturnog dobra, na osnovu autentične dokumentacije o njegovom vizuelnom izgledu i sadržini.

Anastiloza

Član 98

- (1) Anastiloza je ponovno slaganje postojećih rasčlanjenih djelova kulturnog dobra.
- (2) U slučaju anastiloze kulturnog dobra materijal koji se koristi za spajanje djelova treba da bude prepoznatljiv, a njegova količina najmanje moguća za uspostavljanje novog oblika kulturnog dobra.

Adaptacija, sanacija i konsolidacija

Član 99

- (1) Adaptacija je prilagođavanje kulturnog dobra novoj namjeni, funkciji ili standardima djelatnosti, bez bitne promjene njegovog izgleda.
- (2) Sanacija je obnova kulturnog dobra primjenom više konzervatorskih mjera.
- (3) Konsolidacija je ojačavanje strukture i otpornosti kulturnog dobra, bez promjene njegovog vizuelnog izgleda.

Tradicionalne tehnike, zanati i materijali

Član 100

- (1) Prilikom sprovođenja konzervatorskih mjera na kulturnom dobru prednost se daje tradicionalnim tehnikama, zanatima i materijalima.
- (2) Kada se pokaže da tradicionalne tehnike, zanati i materijali nijesu odgovarajući, konzervatorske mjere na kulturnom dobru mogu se izvršiti primjenom savremene tehnike i materijala, čija je efikasnost potvrđena naučnim podacima ili praktičnim iskustvima.

Sprovođenje konzervatorskih mjera

Član 101

- (1) Konzervatorske mjere na nepokretnom i pokretnom kulturnom dobru sprovode se u skladu sa ovim zakonom i odgovarajućim pravilima međunarodnih tijela za zaštitu kulturnih dobara, na osnovu konzervatorskog projekta.
- (2) Ako je za sprovođenje konzervatorskih mjera na nepokretnom kulturnom dobru potrebna građevinska dozvola primjenjuju se i propisi o izgradnji objekata.
- (3) Izvođač radova na kulturnom dobru dužan je da obavijesti Upravu o početku izvođenja radova.

Konzervatorski uslovi

Član 102

- (1) Za izradu konzervatorskog projekta za sprovođenje konzervatorskih mjera na pokretnom kulturnom dobru i za izvođenje radova na nepokretnom kulturnom dobru, Uprava, na zahtjev vlasnika, odnosno držaoca kulturnog dobra, izdaje konzervatorske uslove.
- (2) Konzervatorski uslovi iz stava 1 ovog člana, zavisno od vrste kulturnog dobra i planiranih radova, sadrže vrstu konzervatorske mjere, elemente iz člana 90 stav 4 ovog zakona i druge uslove kojima se obezbjeđuje autentičnost i integritet kulturnog dobra.

Konzervatorski projekat

Član 103

- (1) Konzervatorski projekat je dokumentacija za sprovođenje konzervatorskih mjera na kulturnom dobru.
- (2) Konzervatorski projekat, zavisno od vrste kulturnog dobra, mogu da izrađuju javne ustanove za zaštitu kulturnih dobara i druga pravna i fizička lica koja imaju konzervatorsku licencu.
- (3) Saglasnost na konzervatorski projekat daje Uprava, na zahtjev vlasnika, odnosno držaoca kulturnog dobra.
- (4) Prije izrade konzervatorskog projekta vrše se sva potrebna istraživanja.
- (5) Bliži sadržaj konzervatorskog projekta propisuje Ministarstvo.

Ovlašćenje za sprovođenje konzervatorskih mjera

Član 104

- (1) Konzervatorske mjere na nepokretnom i pokretnom kulturnom dobru mogu da vrše javne ustanove za zaštitu kulturnih dobara i druga pravna i fizička lica koja imaju odgovarajuću konzervatorsku licencu.
- (2) Lica iz stava 1 ovog člana mogu da, uz prethodnu saglasnost Uprave, za izvođenje pojedinih radova na sprovođenju konzervatorskih mjera na kulturnom dobru angažuju drugo pravno ili fizičko lice koje ispunjava uslove iz stava 1 ovog člana.

Stručni nadzor i rukovođenje radovima

Član 105

- (1) Vlasnik, odnosno držalac kulturnog dobra dužan je da odredi pravno lice koje će vršiti stručni nadzor nad izvođenjem radova na kulturnom dobru.
- (2) Izvođač radova je dužan da odredi lice koje će rukovoditi izvođenjem radova na kulturnom dobru.
- (3) Stručni nadzor i rukovođenje radovima na kulturnim dobrima može da vrši lice koje ima odgovarajuću konzervatorsku licencu.

Konzervatorska licenca

Član 106

- (1) Konzervatorska licenca je dokaz o stručnim referencama pravnog i fizičkog lica za izradu studije zaštite i konzervatorskog projekta i za sprovođenje konzervatorskih mjera na kulturnim dobrima.
- (2) Licencu iz stava 1 ovog člana izdaje i oduzima Ministarstvo.
- (3) Konzervatorska licenca se može izdati pravnom licu koje je registrovano za izvođenje radova na kulturnim dobrima i koje ima u radnom odnosu ili u članstvu najmanje tri lica sa odgovarajućom visokom stručnom spremom, od kojih najmanje jedno lice sa konzervatorskom licencom.
- (4) Konzervatorska licenca se može izdati fizičkom licu koje ima odgovarajuću visoku stručnu spremu, tri godine radnog iskustva i položen stručni ispit za obavljanje konzervatorske djelatnosti.
- (5) Konzervatorska licenca izdaje se na period od pet godina.
- (6) Pravnom licu prestaje da važi konzervatorska licenca:
 - 1) istekom perioda na koji je izdata;
 - 2) ukoliko ne ispunjava uslove u pogledu potrebnog broja zaposlenih ili članova sa odgovarajućom stručnom spremom ili konzervatorskom licencom;
 - 3) u slučaju promjene naziva ili pravnog statusa;
 - 4) u slučaju prestanka rada.
- (7) Fizičkom licu prestaje da važi konzervatorska licenca:
 - 1) istekom perioda na koji je izdata;

- 2) na zahtjev tog lica;
- 3) ako to lice postane trajno nesposobno za izradu studije zaštite i konzervatorskog projekta i za sprovođenje konzervatorskih mjera na kulturnim dobrima ili izgubi poslovnu sposobnost.
- (8) Prestanak važenja konzervatorske licence utvrđuje Ministarstvo rješenjem.
- (9) Pravno lice iz stava 6 ovog člana i fizičko lice iz stava 7 tač. 1 i 2 ovog člana ima pravo na ponovno izdavanje konzervatorske licence kada ispuni uslove iz st. 3 i 4 ovog člana.
- (10) Konzervatorska licenca će se oduzeti pravnom i fizičkom licu, ako:
- 1) je izdata na osnovu netačnih podataka i dokaza;
 - 2) prestane da postoji bilo koji uslov za njeno izdavanje, a imalac konzervatorske licence to nije prijavio u propisanom roku;
 - 3) je imalac konzervatorske licence izvodio radove na kulturnom dobru bez konzervatorskog projekta na koji je nadležni organ dao saglasnost ili suprotno konzervatorskom projektu na koji je nadležni organ dao saglasnost;
 - 4) je imalac konzervatorske licence izvođenjem radova ugrozio ili doveo u opasnost kulturno dobro.
- (11) U slučaju iz stava 10 tač. 3 i 4 ovog člana konzervatorska licenca će se oduzeti i licu koje je rukovodilo izvođenjem radova.
- (12) Lice kojem je oduzeta konzervatorska licenca nema pravo na izdavanje konzervatorske licence u roku od pet godina od dana oduzimanja konzervatorske licence.
- (13) Konzervatorska licenca objavljuje se na internet stranici Ministarstva.
- (14) Ministarstvo vodi registar izdatih konzervatorskih licenci.
- (15) Bliže uslove i način izdavanja, prestanka važenja i oduzimanja konzervatorske licence, kao i sadržaj i način vođenja registra izdatih konzervatorskih licenci propisuje Ministarstvo.

Obustava radova

Član 107

- (1) Uprava je dužna da rješenjem:
- 1) privremeno obustavi sprovođenje konzervatorskih mjera na kulturnom dobru, do obezbjeđivanja uslova za njihovo pravilno izvođenje, ako se radovi ne izvode u skladu sa konzervatorskim projektom na koji je data saglasnost Uprave;
 - 2) obustavi izvođenje radova kojim se ugrožava ili dovodi u opasnost kulturno dobro i naredi preduzimanje neophodnih mjera zaštite.
- (2) Ako je za sprovođenje konzervatorskih mjera izdata građevinska dozvola, Uprava će rješenje iz stava 1 ovog člana dostaviti nadležnoj građevinskoj inspekciji i organu koji je izdao građevinsku dozvolu.
- (3) U slučaju iz stava 2 ovog člana građevinska inspekcija je dužna da naloži zabranu izvođenja odobrenih radova.
- (4) Žalba na rješenje iz st. 1 i 3 ovog člana ne odlaže izvršenje rješenja.

Prijem izvedenih radova

Član 108

- (1) Radi stručne kontrole kvaliteta sprovedenih konzervatorskih mjera na kulturnom dobru vrši se prijem izvedenih radova.
- (2) Prijem izvedenih radova vrši Uprava, na zahtjev investitora radova.
- (3) Uz zahtjev iz stava 2 ovog člana dostavlja se izvještaj o izvršenim radovima i izvještaj o stručnom nadzoru.
- (4) Prijem izvedenih radova vrši stručna komisija koju obrazuje Uprava, od najmanje tri člana, od kojih jedan član mora imati konzervatorsku licencu.

6. Ostale mjere zaštite

Vraćanje kulturnog dobra u prvobitno stanje

Član 109

- (1) Ako se na kulturnom dobru izvode ili su izvedeni radovi bez konzervatorskog projekta na koji je data

saglasnost, Uprava će rješenjem obustaviti izvođenje radova i naložiti da se, ukoliko je to moguće, kulturno dobro vrati u prvobitno stanje.

- (2) U slučaju iz stava 1 ovog člana Uprava će utvrditi odgovarajuće mjere zaštite za sprječavanje rizika od oštećenja ili uništenja kulturnog dobra.
- (3) Ako se u slučaju iz stava 1 ovog člana kulturno dobro ne može vratiti u prvobitno stanje vlasnik odnosno držalac kulturnog dobra i izvođač radova na kulturnom dobru dužni su da državi plate štetu u iznosu stvarne vrijednosti tog kulturnog dobra.

Eksproprijacija kulturnog dobra

Član 110

Nepokretno kulturno dobro u privatnoj svojini može se eksproprijisati, u skladu sa zakonom kojim se uređuje eksproprijacija, ako je to neophodno radi vršenja arheoloških istraživanja ili sprovođenja propisanih mjera zaštite.

VI. PRAVA I OBAVEZE VLASNIKA I DRŽALACA KULTURNIH DOBARA

1. Prava vlasnika i držalaca

Pravo na stručnu pomoć

Član 111

- (1) Vlasnik i držalac kulturnog dobra imaju pravo na besplatnu stručnu pomoć u pogledu:
 - 1) pregledanja, utvrđivanja stanja i objašnjavanja osobenosti i značaja kulturnog dobra;
 - 2) savjeta i uputstava u vezi sa čuvanjem, održavanjem, poštovanjem i korišćenjem kulturnog dobra;
 - 3) ukazivanja na potrebu preduzimanja mjera zaštite;
 - 4) načina ostvarivanja prava i obaveza utvrđenih ovim zakonom.
- (2) Pravo na stručnu pomoć iz stava 1 ovog člana ostvaruje se kod Uprave i javnih ustanova za zaštitu kulturnih dobara.

Pravo na javnu prezentaciju

Član 112

- (1) Vlasnik, odnosno držalac pokretnog kulturnog dobra ima pravo da kulturno dobro povremeno javno prezentuje u izložbenim prostorima javnih ustanova za zaštitu kulturnih dobara, bez plaćanja naknade za ustupljeni prostor i organizaciju izložbe.
- (2) Međusobni odnosi između vlasnika, odnosno držaoca i javne ustanove iz stava 1 ovog člana u pogledu prezentacije pokretnog kulturnog dobra uređuju se ugovorom.

Pravo deponovanja

Član 113

- (1) Vlasnik i držalac pokretnog kulturnog dobra, koji ne može da obezbijedi uslove za njegovo čuvanje ili je privremeno spriječen da čuva kulturno dobro, ima pravo da to dobro deponuje kod Uprave, organa uprave nadležnog za poslove arhivske djelatnosti ili javne ustanove za zaštitu kulturnih dobara.
- (2) Međusobni odnosi između vlasnika, odnosno držaoca i subjekata iz stava 1 ovog člana, u vezi sa čuvanjem, održavanjem i korišćenjem deponovanog kulturnog dobra, uređuju se ugovorom.

Pravo na finansijsku podršku

Član 114

- (1) Vlasnik kulturnog dobra ima pravo na finansijsku podršku države za održavanje kulturnog dobra i za sprovođenje konzervatorskih mjera koje prelaze troškove redovnog održavanja, u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Vrstu, sadržinu i obim radova koji spadaju u redovno održavanje kulturnog dobra i kriterijume za utvrđivanje visine troškova redovnog održavanja propisuje Ministarstvo.
- (3) Poreske i carinske olakšice koje vlasnik kulturnog dobra ostvari povodom kulturnog dobra smatraju se učešćem Crne Gore u zaštiti tog kulturnog dobra.

Pravo na naknadu štete

Član 115

- (1) Vlasnik kulturnog dobra ima pravo na naknadu štete, ako je:
- 1) mjerom zaštite koju je odredila Uprava ograničeno ekonomsko iskorišćavanje kulturnog dobra, za tradicionalnu ili drugu odobrenu namjenu;
 - 2) zbog istraživanja ili sprovođenja mjera zaštite, koje vrši lice koje je odredila Uprava, kulturno dobro oštećeno;
 - 3) za sprovođenje mjera iz tačke 2 ovog stava neophodno njegovo prisustvo, zbog čega ne može da obavlja svoje redovne aktivnosti.
- (2) Naknada štete po osnovu stava 1 ovog člana ostvaruje se kod Uprave.

2. Obaveze vlasnika i držalaca

Prijavljivanje promjena

Član 116

Vlasnik, odnosno držalac kulturnog dobra dužan je da odmah, a najkasnije u roku od osam dana, prijavi Upravi svaku pravnu i fizičku promjenu na kulturnom dobru.

Čuvanje, održavanje i sprovođenje mjera zaštite

Član 117

- (1) Vlasnik kulturnog dobra dužan je da kulturno dobro čuva, pravilno koristi, redovno održava i da blagovremeno sprovodi druge propisane ili utvrđene mjere zaštite.
- (2) Obaveze iz stava 1 ovog člana vlasnik kulturnog dobra može prenijeti na držaoca ugovorom ili pravnim aktom, u skladu sa zakonom.
- (3) Ako kulturno dobro obuhvata više djelova na kojima pravo svojine ima više lica, svaki vlasnik posebnog dijela kulturnog dobra dužan je da postupa na način iz stava 1 ovog člana.
- (4) Ako vlasnik, odnosno držalac kulturnog dobra ne postupa sa kulturnim dobrom u skladu sa stavom 1 ovog člana, Uprava će mu rješenjem narediti da u određenom roku izvrši potrebne mjere zaštite i upozoriće ga da će u slučaju nepostupanja po rješenju naredene mjere zaštite izvršiti o njegovom trošku.
- (5) Žalba na rješenje iz stava 4 ovog člana ne odlaže izvršenje rješenja.

Dopuštanje istraživanja i sprovođenja mjera zaštite

Član 118

- (1) Vlasnik, odnosno držalac kulturnog dobra dužan je da, po prethodnom obavještenju, dopusti Upravi i drugom licu koje ima odobrenje Uprave da pregleda, evidentira, dokumentuje, istražuje i snima kulturno dobro, uzima uzorke materijala i sprovodi utvrđene mjere zaštite.
- (2) Obavještenje iz stava 1 ovog člana dostavlja se vlasniku, odnosno držaocu kulturnog dobra najkasnije tri dana prije vršenja radnji i mjera.

Omogućavanje dostupnosti kulturnog dobra javnosti

Član 119

- (1) Subjekat koji upravlja kulturnim dobrom u državnoj svojini i vjerska zajednica dužni su da, u skladu sa prirodom i namjenom kulturnog dobra i organizacijom svoga rada, omoguće pojedinačni i kolektivni pristup kulturnom dobru koje posjeduju.
- (2) Lica iz stava 1 ovog člana dužna su da, na zahtjev javne ustanove za zaštitu kulturnih dobara, privremeno ustupe kulturno dobro koje posjeduju radi prezentacije javnosti.
- (3) Vlasnik, odnosno držalac kulturnog dobra u privatnoj svojini dužan je da najmanje dva puta u toku godine omogući pristup javnosti kulturnom dobru koje posjeduje.
- (4) Ukoliko pristup pokretnom kulturnom dobru u privatnoj svojini nije moguće ostvariti na mjestu gdje se ono nalazi, vlasnik, odnosno držalac je dužan da omogući njegovu prezentaciju u javnoj ustanovi za zaštitu kulturnih dobara.

- (5) Vlasnik, odnosno držalac kulturnog dobra može ustanoviti naknadu za pristup kulturnom dobru, osim u slučajevima iz stava 1 ovog člana.
- (6) Kriterijume za utvrđivanje visine naknade za pristup kulturnom dobru utvrđuje Vlada.

VII. OBAVLJANJE DJELATNOSTI ZAŠTITE KULTURNIH DOBARA

Obavljanje djelatnosti

Član 120

Zaštita i očuvanje kulturnih dobara ostvaruje se obavljanjem konzervatorske, muzejske, arhivske, bibliotečke i kinotečke djelatnosti, u skladu sa zakonom i pravilima struke.

Konzervatorska djelatnost

Član 121

- (1) Konzervatorska djelatnost obuhvata stručne poslove koji se odnose na istraživanje, proučavanje, dokumentovanje, obilježavanje, prezentaciju, valorizaciju i revalorizaciju kulturnih dobara i sprovođenje konzervatorskih mjera.
- (2) Poslove konzervatorske djelatnosti, u okviru svojih nadležnosti, vrši Uprava, organ uprave nadležan za arhivsku djelatnost i javna ustanova za konzervatorsku djelatnost.
- (3) Određene poslove konzervatorske djelatnosti mogu da vrše stručne i naučne ustanove i druga pravna i fizička lica koja ispunjavaju propisane prostorne, kadrovske, tehničko-tehnološke i materijalne uslove.
- (4) Bliže uslove za obavljanje poslova konzervatorske djelatnosti iz stava 3 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Javna ustanova za konzervatorsku djelatnost

Član 122

Konzervatorsku djelatnost koja se odnosi na arheološka i konzervatorska istraživanja, laboratorijska ispitivanja, ekspertize i obilježavanje kulturnih dobara, izradu studija zaštite i konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera na kulturnim dobrima, obavljaju javne ustanove koje osniva Vlada.

Vršenje stručnih poslova

Član 123

- (1) Stručne poslove konzervatorske djelatnosti mogu da vrše lica koja imaju odgovarajuću srednju, višu i visoku stručnu spremu i položen stručni ispit za obavljanje konzervatorske djelatnosti.
- (2) Lica iz stava 1 ovog člana poslove konzervatorske djelatnosti vrše u određenom stručnom zvanju.
- (3) Vrstu i stepen stručne spreme za vršenje poslova konzervatorske djelatnosti, zavisno od vrste kulturnog dobra, uslove, program i način polaganja stručnog ispita propisuje Ministarstvo.

Stručna zvanja

Član 124

- (1) Stručna zvanja u konzervatorskoj djelatnosti su:
- 1) laborant, konzervatorski tehničar i dokumentacioni tehničar, sa srednjom stručnom spremom;
 - 2) viši laborant, viši konzervatorski tehničar i viši dokumentacioni tehničar, sa višom stručnom spremom;
 - 3) istraživač, konzervator i dokumentarista, sa visokom stručnom spremom;
 - 4) viši istraživač, viši konzervator, viši dokumentarista, istraživački savjetnik, konzervatorski savjetnik i dokumentacioni savjetnik, sa visokom stručnom spremom i posebnim stručnim referencama.
- (2) Stručna zvanja iz stava 1 tač. 1, 2 i 3 ovog člana stiču se polaganjem stručnog ispita za obavljanje konzervatorske djelatnosti.
- (3) Stručna zvanja iz stava 1 tačka 4 ovog člana dodjeljuje Ministarstvo, na predlog stručne komisije, na osnovu stručnih referenci i rezultata u pogledu zaštite kulturnih dobara i razvoja konzervatorske djelatnosti.
- (4) Licu koje stekne stručno zvanje iz stava 1 ovog člana Ministarstvo izdaje uvjerenje.
- (5) Bliže uslove, način i postupak sticanja stručnih zvanja, poslovi koji se vrše u određenom stručnom zvanju i obrazac uvjerenja o stručnom zvanju propisuje Ministarstvo.

VII. FINANSIRANJE ZAŠTITE I OČUVANJE KULTURNIH DOBARA

1. Obezbjedivanje sredstava za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara

Izvori sredstava

Član 125

- (1) Zaštita i očuvanje kulturnih dobara finansira se iz:
- 1) sredstava vlasnika i držalaca kulturnih dobara;
 - 2) opštih prihoda budžeta Crne Gore;
 - 3) renta za očuvanje kulturnih dobara;
 - 4) budžeta opština;
 - 5) donacija;
 - 6) drugih izvora, u skladu sa zakonom.
- (2) Renta za očuvanje kulturnih dobara se uređuje poreskim zakonima.

Sredstva vlasnika kulturnog dobra

Član 126

- (1) Vlasnik kulturnog dobra dužan je da obezbeđuje sredstva za čuvanje i redovno održavanje kulturnog dobra.
- (2) Obavezu iz stava 1 ovog člana vlasnik može ugovorom prenijeti na držaoca kulturnog dobra.

Sredstva iz Budžeta Crne Gore

Član 127

Iz opštih prihoda budžeta Crne Gore i od rente za očuvanje kulturnih dobara obezbeđuju se sredstva za:

- 1) čuvanje i redovno održavanje kulturnih dobara u državnoj svojini sa kojima raspolaže država,
- 2) finansijsku podršku za održavanje kulturnih dobara, u skladu sa članom 114 ovog zakona;
- 3) naknadu štete vlasniku kulturnog dobra u privatnoj svojini, po osnovu člana 115 ovog zakona;
- 4) sticanje kulturnih dobara po osnovu prava preče kupovine;
- 5) isplatu nalazačke nagrade za slučajna otkrića arheoloških nalaza;
- 6) eksproprijaciju nepokretnih kulturnih dobara u korist države;
- 7) arheološka istraživanja, identifikaciju i konzervaciju arheoloških nalazišta i nalaza, ako nije dukčije određeno;
- 8) izradu studija zaštite i menadžment planova,
- 9) izradu konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera;
- 10) očuvanje kulturnih dobara koja se nalaze u inostranstvu, a koja su od značaja za istoriju i kulturu Crne Gore;
- 11) pravičnu naknadu i troškove postupka u vezi sa povraćajem kulturnih dobara koja su protivpravno odnesena sa teritorije Crne Gore.

Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara

Član 128

- (1) Sredstva iz opštih prihoda budžeta Crne Gore i namjenska sredstva od rente za očuvanje kulturnih dobara obezbeđuju se i koriste u skladu sa godišnjim programom zaštite i očuvanja kulturnih dobara.
- (2) Program iz stava 1 ovog člana donosi Vlada, na predlog Ministarstva.

Sredstva iz budžeta opštine

Član 129

Budžetom opštine, iz opštih prihoda, obezbeđuju se sredstva za:

- 1) čuvanje i redovno održavanje kulturnih dobara u državnoj svojini sa kojim raspolaže opština;
- 2) sticanje kulturnih dobara po osnovu prava preče kupovine;

3) eksproprijaciju nepokretnih kulturnih dobara u korist opštine.

Povraćaj uloženi sredstava

Član 130

- (1) Sredstva iz opštih prihoda budžeta Crne Gore i sredstva od rente za očuvanje kulturnih dobara koja su uložena u očuvanje kulturnih dobara su bespovratna, osim u slučajevima propisanim ovim zakonom.
- (2) Vlasnik koji proda ili na drugi način otuđi kulturno dobro u čije održavanje su uložena sredstva iz stava 1 ovog člana dužan je da iznos uloženi sredstava vrati u budžet Crne Gore, u roku od 30 dana od dana otuđivanja kulturnog dobra.
- (3) Izuzetno od stava 1 ovog člana, vlasniku koji je kulturno dobro otuđio po besteretnom osnovu može se omogućiti da obavezu vraćanja uloženi sredstava izvrši u roku od tri godine od dana otuđivanja kulturnog dobra.
- (4) Otudivanjem kulturnog dobra, u smislu stava 2 ovog člana, ne smatra se prenos prava svojine na lica iz prvog naslednog reda.
- (5) Radi obezbjeđivanja vraćanja uloženi sredstava iz stava 1 ovog člana za slučaj otuđivanja kulturnog dobra može se zasnovati založno pravo na kulturnom dobru ili drugom nepokretnom i pokretnom dobru.

IX. NADZOR NAD SPROVOĐENJEM ZAKONA

Upravni nadzor

Član 131

- (1) Nadzor nad zakonitošću upravnih akata, zakonitošću i cjelishodnošću rada nad primjenom ovog zakona vrši Ministarstvo.
- (2) Poslove inspekcijskog nadzora nad sprovođenjem ovog zakona vrši organ uprave nadležan za poslove inspekcijskog nadzora preko inspektora za kulturnu baštinu i inspektora za kulturna dobra (u daljem tekstu: inspektor), u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor.

Obaveze i ovlašćenja inspektora

Član 132

Pored obaveza i ovlašćenja utvrđeni zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor, inspektor je obavezan i ovlašćen da:

- 1) vrši uvid u stanje kulturnih dobara i način njihovog čuvanja, održavanja i korištenja;
- 2) vrši kontrolu arheoloških i konzervatorskih istraživanja i izvođenje radova na sprovođenju mjera preventivnih i konzervatorskih mjera;
- 3) vrši kontrolu vođenja propisane dokumentacije i evidencija, njihove dostupnosti i načina korišćenja;
- 4) naredi mjere za otklanjanje utvrđeni nepravilnosti i nedostataka;
- 5) zabrani vršenje radnji i aktivnosti koje se vrše na kulturnom dobru bez odgovarajućeg konzervatorskog projekta;
- 6) naredi fizičko, tehničko ili drugo obezbjeđenje kulturnog dobra ukoliko postoji opasnost od njegovog oštećenja ili uništenja;
- 7) podnese predlog za postavljanje privremenog staraoca kulturnom dobru ili za oduzimanje kulturnog dobra;
- 8) obustavi arheološko i konzervatorsko istraživanje i izvođenje radova na kulturnom dobru i podnese predlog za oduzimanje odobrenja izdatog od strane Uprave ili licence za obavljanje određenih poslova koji su izdati u skladu s ovim zakonom;
- 9) privremeno oduzme kulturno dobro koje je stečeno krivičnim djelom ili koje je protivpravno uneseno u Crnu Goru;
- 10) bez prethodne najave uđe u prostor u kome se obavlja konzervatorska djelatnost ili izvode radovi na kulturnom dobru;
- 11) obavijesti nadležnu inspekciju o povredi zakona koja nije u njegovoj nadležnosti;
- 12) bez odlaganja podnese krivičnu prijavu ili zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka protiv svakog lica koje vrši radnje i aktivnosti kojim se povređuje ovaj zakon.

Obaveze subjekata nadzora

Član 133

Pored obaveza utvrđenih zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor, subjekat nadzora je dužan da inspektoru:

- 1) omogućiti nesmetano vršenje uvida u stanje kulturnog dobra, dokumentaciju o kulturnom dobru i radove i aktivnosti koje se izvode na kulturnom dobru;
- 2) dostavi tražene podatke i dokumentaciju;
- 3) da potrebna obavještenja u vezi sa zaštitom i očuvanjem kulturnog dobra.

X. KAZNENE ODREDBE

Član 134

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 9.000 eura do 12.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:
 - 1) proda kulturno dobro neposrednom pogodbom, a prvo ga preko Ministarstva ne ponudi državi (član 46 stav 1);
 - 2) kulturno dobro proda drugom licu pod povoljnijim uslovima od uslova koji su bili ponudeni državi, odnosno opštini (član 46 stav 3);
 - 3) ugovor o kupoprodaji kulturnog dobra ne zaključi u pisanoj formi i ne dostavi ga Upravi u roku od osam dana od dana zaključivanja (član 49 stav 1).
- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu, odgovorno lice u državnom organu, organu državne uprave, organu lokalne samouprave i lokalne uprave novčanom kaznom u iznosu od 900 eura do 1.200 eura.
- (3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 1.000 eura do 1.300 eura.
- (4) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom u iznosu od 2.700 eura do 3.600 eura.

Član 135

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 10.000 eura do 13.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice - organizator aukcije ako kulturno dobro prodaje na aukciji a najkasnije 30 dana prije dana održavanja aukcije ne obavijesti Ministarstvo o mjestu i vremenu održavanja aukcije i o početnoj cijeni kulturnog dobra (član 47 stav 1).
- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu koje je organizator aukcijske prodaje kulturnog dobra novčanom kaznom u iznosu od 1.000 eura do 1.300 eura.

Član 136

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 11.000 eura do 14.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:
 - 1) kupcu ne predoči da je predmet kupoprodaje kulturno dobro, dokaz o vlasništvu nad kulturnim dobrom, mjere koje treba preduzeti na zaštiti kulturnog dobra i dokaz da je Ministarstvo obaviješteno o prodaji kulturnog dobra (član 50 stav 1);
 - 2) ne vodi evidenciju o porijeklu, prodajnoj cijeni i kupcima antikviteta i umjetnina (član 51 stav 1 tačka 1);
 - 3) sa kupcem antikviteta i umjetnine ne zaključi ugovor u pisanoj formi (član 51 stav 1 tačka 3);
 - 4) ne obavijesti Upravu o prometu antikviteta i umjetnina (član 51 stav 1 tačka 4).
- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu, odgovorno lice u državnom organu, organu državne uprave, organu lokalne samouprave i lokalne uprave novčanom kaznom u iznosu od 1.100 eura do 1.400 eura.
- (3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 1.000 eura do 1.300 eura.
- (4) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom u iznosu od 3.300 eura do 4.200 eura.

Član 137

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 8.000 eura do 12.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:
 - 1) ne odredi pravno lice koje će vršiti stručni nadzor nad istraživačkim radovima (član 82 stav 1 tačka 1);

- 2) u toku vršenja istraživanja ne vodi redovno i uredno dokumentaciju o izvršenim istraživačkim radovima i preduzetim mjerama zaštite (član 82 stav 1 tačka 2);
 - 3) ne preduzme potrebne mjere za fizičko i tehničko obezbjeđenje područja, objekta i nalaza tokom i nakon istraživanja (član 82 stav 1 tačka 3);
 - 4) ne omogući zainteresovanim stručnjacima i naučnicima da razgledaju nalazišta i nalaze (član 82 stav 1 tačka 5);
 - 5) u roku od 60 dana od isteka roka za vršenje istraživanja ne dostavi Upravi preliminarni izvještaj o izvršenom istraživanju (član 82 stav 1 tačka 6);
 - 6) u roku od jedne godine od isteka roka za vršenje istraživanja ne dostavi Upravi konačni izvještaj sa kompletnom dokumentacijom o izvršenom istraživanju (član 82 stav 1 tačka 7);
 - 7) u roku od tri godine od isteka roka za vršenje istraživanja ne objavi rezultate istraživanja (član 82 stav 1 tačka 8);
 - 8) u roku od godinu dana od isteka roka za vršenje istraživanja ne preda pokretne nalaze subjektu koji odredi Vlada (član 82 stav 1 tačka 9).
- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom u iznosu od 800 eura do 1.200 eura.
- (3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 900 eura do 1.300 eura.
- (4) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom u iznosu od 2.400 eura do 3.600 eura.

Član 138

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 4.000 eura do 9.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:
- 1) unese ili uveze kulturno dobro iz inostranstva a ne prijavi ga Upravi odmah a najkasnije u roku od osam dana od dana unošenja, odnosno uvoza (član 55);
 - 2) ne koristi kulturno dobro za tradicionalnu ili drugu odgovarajuću namjenu koju odredi Uprava (član 57 stav 1);
 - 3) upotrijebi kulturno dobro ili njegov prepoznatljiv dio za reklamu, kao element firme, za izradu suvenira, filmskog ili fotografskog materijala ili u druge komercijalne svrhe, na način koji ugrožava njegov integritet, bez odobrenja Uprave (član 58 stav 1);
 - 4) izrađuje komercijalnu kopiju, a zavisno od vrste kulturnog dobra na svaku komercijalnu kopiju ne stavi oznaku "kopija", naziv kulturnog dobra, period i lokalitet iz kojeg potiče i ime autora (član 58 stav 4);
 - 5) vrši arheološko istraživanje i konzervatorsko istraživanje koje zadire u integritet kulturnog dobra, bez odobrenja Uprave (član 81 stav 1);
 - 6) ne odredi pravno lice koje će vršiti stručni nadzor nad izvođenjem radova na kulturnom dobru (član 105 stav 1);
 - 7) ne odredi lice koje će rukovoditi izvođenjem radova na kulturnom dobru (član 105 stav 2).
- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom u iznosu od 600 eura do 1.600 eura.
- (3) Za prekršaj iz stava 1 tač. 1 do 4 i 6 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u državnom organu, organu državne uprave, organu lokalne samouprave i lokalne uprave novčanom kaznom u iznosu od 300 eura do 800 eura.
- (4) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 400 eura do 900 eura.
- (5) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom u iznosu od 1.200 eura do 2.700 eura.

Član 139

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 6.000 eura do 10.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako prilikom izvođenja građevinskih, poljoprivrednih ili bilo kojih drugih radova i aktivnosti na kopnu ili u vodi naiđe na nalaze od arheološkog značaja, a:
- 1) ne prekine radove i ne obezbijedi nalazište, odnosno nalaze od eventualnog oštećenja, uništenja i od neovlašćenog pristupa drugih lica (član 87 stav 1 tačka 1);
 - 2) ne prijavi odmah nalazište, odnosno nalaz Upravi, najbližoj javnoj ustanovi za zaštitu kulturnih dobara, organu uprave nadležnom za poslove policije ili organu uprave nadležnom za poslove sigurnosti na moru (član 87 stav 1 tačka 2);

- 3) ne sačuva otkrivene predmete na mjestu nalaženja u stanju u kojem su nađeni do dolaska ovlašćenih lica subjekata iz člana 87 stav 1 tačka 2 ovog zakona (član 87 stav 1 tačka 3);
 - 4) ne saopšti sve relevantne podatke u vezi sa mjestom i položajem nalaza u vrijeme otkrivanja i o okolnostima pod kojima su otkriveni (član 87 stav 1 tačka 4).
- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom u iznosu od 500 eura do 900 eura.
 - (3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 600 eura do 1.000 eura.
 - (4) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom u iznosu od 1.800 eura do 3.000 eura.

Član 140

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 11.000 eura do 16.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:
 - 1) odmah a najkasnije u roku od osam dana ne prijavi Upravi svaku pravnu i fizičku promjenu na kulturnom dobru (član 116);
 - 2) kulturno dobro ne čuva, pravilno ne koristi, redovno ne održava ili blagovremeno ne sprovodi druge propisane ili utvrđene mjere zaštite (član 117 stav 1);
 - 3) po prethodnom obavještenju ne dopusti Upravi i drugom licu koje ima odobrenje Uprave da pregleda, evidentira, dokumentuje, istražuje i snima kulturno dobro, uzima uzorke materijala i sprovodi utvrđene mjere zaštite (član 118 stav 1);
 - 4) u skladu sa prirodom i namjenom kulturnog dobra i organizacijom svoga rada ne omogući pojedinačni i kolektivni pristup kulturnom dobru koje posjeduje (član 119 stav 1);
 - 5) na zahtjev javne ustanove za zaštitu kulturnih dobara privremeno ne ustupi kulturno dobro koje posjeduje javnoj ustanovi radi prezentacije javnosti (član 119 stav 2).
- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se odgovorno lice u pravnom licu, odgovorno lice u državnom organu, organu državne uprave, organu lokalne samouprave i lokalne uprave novčanom kaznom u iznosu od 1.000 eura do 1.500 eura.
- (3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 1.100 eura do 1.600 eura.
- (4) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom u iznosu od 3.300 eura do 4.800 eura.

XI. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Podzakonski akti

Član 141

- (1) Podzakonski akti, u skladu sa ovim zakonom, donijeće se u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Do donošenja akata iz stava 1 ovog člana primjenjivaće se važeći podzakonski akti.

Donošenje i usklađivanje podzakonskih akata

Član 141a

- (1) Podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona donijeće se u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Podzakonski akti doneseni do stupanja na snagu ovog zakona uskladiće se sa ovim zakonom u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Status spomenika kulture

Član 142

- (1) Spomenici kulture čiji je status utvrđen po ranijim propisima imaju status kulturno dobro do revalorizacije njihove kulturne vrijednosti u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Revalorizacija kulturne vrijednosti kulturnih dobara iz stava 1 ovog člana izvršiće se u roku od tri godine od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Utvrđivanje statusa spomenika culture

Član 142a

- (1) Spomenici kulture čiji je status utvrđen po ranijim propisima, a čije kulturne vrijednosti nijesu revalorizovane do dana stupanja na snagu ovog zakona, imaju status kulturno dobro u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Rješenje o utvrđivanju statusa kulturno dobro u smislu stava 1 ovog člana, donijeće se u roku od pet godina od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Određivanje zaštićene okoline

Član 143

Granice zaštićene okoline nepokretnih kulturnih dobara, koje nijesu utvrđene do stupanja na snagu ovog zakona, utvrdiće se u roku od tri godine od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Utvrđivanje granica nepokretnog kulturnog dobra

Član 143a

Granice zaštićene okoline nepokretnih kulturnih dobara, koje nijesu utvrđene do dana stupanja na snagu ovog zakona, utvrdiće se rješenjem iz člana 142a stav 2 ovog zakona.

Ustanovljavanje registra kulturnih dobara

Član 144

Registar kulturnih dobara ustanoviće se u roku od 90 dana od dana donošenja podzakonskog akta iz člana 36 stav 4 ovog zakona.

Osnivanje Uprave i javnih ustanova za konzervatorsku djelatnost

Član 145

- (1) Uprava i javne ustanove za konzervatorsku djelatnost osnovaće se u roku od 120 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Do početka rada Uprave i javnih ustanova za obavljanje konzervatorske djelatnosti poslove iz njihove nadležnosti vršiće Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture i Centar za arheološka istraživanja Crne Gore.

Stečena prava

Član 146

- (1) Licima koja su po ranijim propisima stekla stručna zvanja za obavljanje djelatnosti zaštite spomenika kulture priznaje se odgovarajuće stručno zvanje za obavljanje konzervatorske djelatnosti, u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Lica koja na dan stupanja na snagu ovog zakona imaju više od 15 godina radnog iskustva na poslovima zaštite kulturnih dobara u određenom stepenu stručne spreme ili zvanja magistra ili doktora nauka u oblasti od značaja za zaštitu kulturnih dobara nijesu dužna da polažu stručni ispit za obavljanje konzervatorske djelatnosti.

Započeti postupci

Član 147

Postupci započeti po dosadašnjim propisima, u kojima do stupanja na snagu ovog zakona nije donesena prvostepena odluka, okončaće se po ovom zakonu.

Započeti postupci po zahtjevima za izdavanje istraživačke i/ili konzervatorske licence

Član 147a

Postupci za izdavanje istraživačke i/ili konzervatorske licence započeti do dana stupanja na snagu ovog zakona okončaće se po Zakonu o zaštiti kulturnih dobara ("Službeni list CG", broj 49/10).

Relicenciranje

Član 147b

- (1) Pravna i fizička lica koja na dan stupanja na snagu ovog zakona imaju istraživačku i/ili konzervatorsku licencu, dužna su da Ministarstvu dostave zahtjev za relicenciranje u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Pravnim i fizičkim licima koja u roku iz stava 1 ovog člana ne dostave zahtjev za relicenciranje, prestaje da važi licenca.

Primjena ranijih planskih dokumenata**Član 148**

Za izradu tehničke dokumentacije za izvođenje radova na nepokretnom kulturnom dobru koje se nalazi na području za koje nije u skladu sa ovim zakonom donesen odgovarajući planski dokument, Uprava izdaje konzervatorske uslove u skladu sa članom 102 ovog zakona.

Primjena planskih dokumenata donesenih po ranijim propisima**Član 148a**

Za izradu konzervatorskog projekta za sprovođenje konzervatorskih mjera za nepokretno kulturno dobro koje se nalazi na području za koje nije u skladu sa ovim zakonom donesen odgovarajući planski dokument, Uprava izdaje konzervatorske uslove u skladu sa članom 102 ovog zakona.

Prestanak ranijeg propisa o prekršajima**Član 148b**

Danom stupanja na snagu ovog zakona, prestaje da važi član 29 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona kojima su propisane novčane kazne za prekršaje ("Službeni list CG", broj 40/11).

Prestanak ranijih propisa**Član 149**

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaju da važe Zakon o zaštiti spomenika kulture ("Službeni list RCG", br. 47/91) i Zakon o obnovi i revitalizaciji starih gradova postradalih u katastrofalnom zemljotresu od 15. aprila 1979. godine ("Službeni list SRCG", br. 1/84 i 19/86).

Stupanje na snagu**Član 150**

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".